

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ЛАКТАШИ

2007 - 2015.

Лакташи 2015. - мјесто гдје стварамо нови квалитет живота

**Лакташи ће, међу првим мјестима у Југоисточној Европи,
достћи европски ниво конкурентности
у погледу пословања и људских ресурса, обезбјеђујући
престижан квалитет живота за све грађане.**

**Беспријекорно уређени и инфраструктурно опремљени,
Лакташи ће унаприједити репутацију
привлачне и толерантне средине у којој млади остају
и гдје долазе да стварају своју животну и пословну будућност.**

Лакташи, април 2007.

С а д р ж а ј

1. Увод.....	3
2. Методологија рада	4
3. Извод из Социо-економске анализе стања општине Лакташи	5
4. ПЕСТ анализа за општину Лакташи	13
5. Анализа снага, слабости, прилика и пријетњи - SWOT анализа	14
6. Усклађивање Стратегије развоја Лакташа са стратегијама на вишим нивоима	17
7. Визија и стратешки циљеви развоја	19
8. Од стратешких циљева до пројеката	22
8.1. Пословна инфраструктура и лидерство у предузетништву	22
8.2. Конкурентна привредна структура.....	25
8.3. Људски ресурси и друштвено развијено окружење.....	28
8.4. Еколошки напредна и инфраструктурно изграђена средина	31
9. Матрица развоја општине Лакташи	34
10. Генерални план имплементације стратегије.....	37
11. Осигурање ефикасне имплементације и ажурирања стратегије.....	43
11.1 Припрема за имплементацију	43
11.2 Мониторинг и евалвација	44
11.3 Ажурирање стратегије	45
12. Пројектни акциони планови - примјери	46

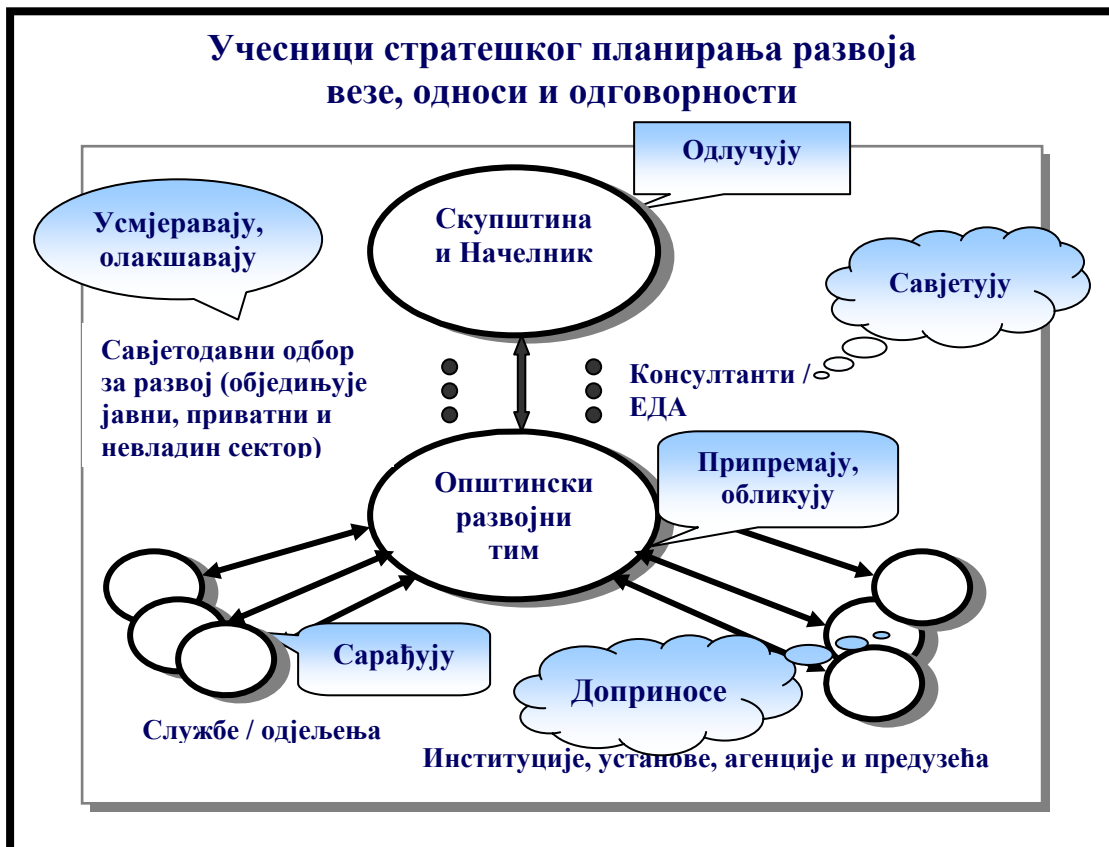
1. Увод

Стратегија развоја општине Лакташи за период 2007-2015. године представља кључни документ локалне заједнице, у којем су дефинисани стратешки и оперативни циљеви, те програми и пројекти, који треба да омогуће остварење зацртане визије развоја. Документ је припремио посебно формиран општински Тим за израду стратегије, остварујући пуну сарадњу са комплетним општинским руководством. У процесу израде стратешког плана активно учешће је имао и Савјетодавни одбор, који је пратио и усмјеравао рад, те давао мишљења и сугестије у појединим фазама израде.

Имајући у виду дефиницију локалног економског развоја, као процеса у којем партнери из јавног, приватног и невладиног сектора раде заједно, како би створили боље услове за економски раст и запошљавање, формиран Савјетодавни одбор су чинили представници јавног, приватног и невладиног сектора.

Методолошку, савјетодавну и експертску помоћ пружили су консултанци Агенције за развој, ЕДА из Бања Луке. Као подлога за стратегију кориштена је Социо-економска анализа, урађена од стране општинског развојног тима уз консултантску помоћ Института економских наука, Економског факултета у Бања Луци.

Везе, односи и одговорности различитих учесника у процесу израде стратешког плана представљене су слиједећом шемом:

У фази припреме стратегије одржан је низ радионица и радних састанака Тима за израду стратегије, Савјетодавног одбора и тематских радних група. Осим тога, извршено је анкетирање око 1.200 грађана и обављене консултације са представницима разних институција, а око 40 организација и предузећа учествовало је у кандидовању пројектних идеја.

2. Методологија рада

У изради стратешког плана развоја општине Лакташи примјењена је модерна методологија партиципативног планирања, развијена и препоручена од стране Свјетске банке, која се користи у Европској Унији, са слиједећим основним карактеристикама: фазни процес планирања (представљен испод) уз партнерско учешће јавног, приватног и невладиног сектора, фокус на критична питања (умјесто секторске организације), избор јасних приоритета дјеловања и разрађен план имплементације.

3. Извод из Социо-економске анализе стања општине Лакташи¹

Опште карактеристике

Општина Лакташи се налази у сјеверозападном дијелу Републике Српске, између Бања Луке, Градишке, Српца, Прњавора и Челинца. Средишњим дијелом општине протиче ријека Врбас, у дужини од 25 km и као природна граница дијели је на жупски (десна обала Врбаса) и поткозарско-лијевчански дио (лијева обала Врбаса).

Захваљујући повољном геостратешком положају и постојећој саобраћајној инфраструктури, добро је повезана са сусједним општинама и ширим окружењем. Велики значај има аеродром Бања Лука, удаљен свега 3 km од центра Лакташа, који омогућује повезивање цијеле регије са сусједним и другим државама.

Површина:	38.837 ha
Процјена броја становника:	40.526
Густина насељености:	104 ст/km²
Клима:	умјерено - континентална
Географски положај:	сјеверна географска ширина, од 44°46' до 44°59'
	источна географска дужина, од 17°10' до 17°29'

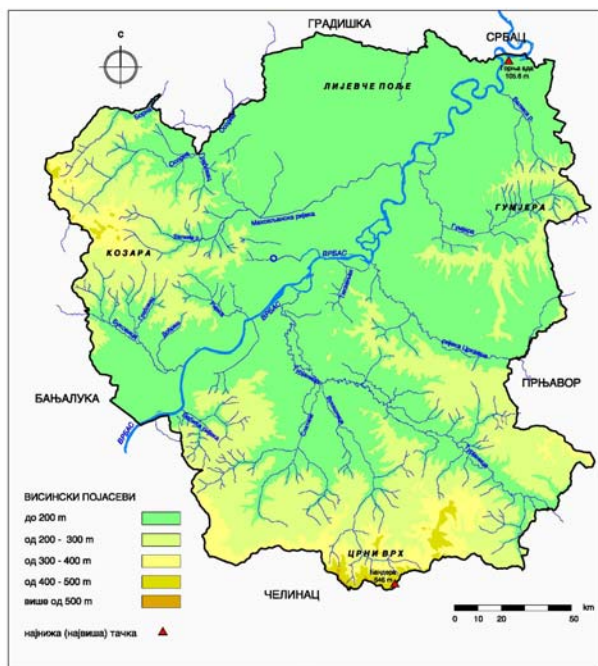
Административно је подијељена на 11 мјесних заједница. У Републици Српској је по броју становника десета, а по површини двадесетшеста.

Природни ресурси

Кључни природни ресурси на подручју општине су земљиште и воде. У структури земљишта, пољопривредне површине имају највеће учешће (65,13%), што је одредило пољопривреду као једну од најзначајнијих привредних грана, затим шуме (27,38%) и неплодно земљиште (7,50%).

Земљиште прве и друге класе, које је најквалитетније за пољопривредну производњу, заузима 18,5%, док земљиште треће и четврте класе чини 35,3% укупне површине.

¹ Социо-економска анализа урађена је као посебан документ од стране општинског тима за израду стратегије и Института економских наука, Бањалука, коју је усвојила Скупштина општине Лакташи у септембру 2006. године

Према карактеристикама рељефа видљиво је да у средишњим дијеловима преовладава низијски рељеф Лијевча поља и ниске терасе Врбаса и његових притока, док се ободним дијеловима општине протежу ниске планине и брежуљкасти облици рељефа.

Општина Лакташи располаже са великим водним потенцијалом. Поред ријеке Врбас и њених притока, регион Лијевча поља представља најзначајније извориште подземних вода у БиХ. Из групе подземних вода посебно значење имају термалне, минералне и термоминералне воде (бање Слатина и Лакташи). Шумски потенцијал којим располаже има више еколошку, него економску вриједност и значај.

Становништво

Подаци о становништву, које условно треба прихватити, јер попис није обављен од 1991. године, указују на значајан пораст укупног броја становника (од 29.832 у 1991. до 40.526 у 2005. години), што је резултат, прије свега миграције становништва у овом периоду. Последњих година број рођених скоро је једнак броју умрлих лица. Према процјени, око 51,30% становништва је старости до 35 година, а око 11,80% преко 65 година.

На подручју општине постоји више насеља мјешовитог типа, која имају улогу зоналних центара и карактеристике дијелом руралних, а дијелом урбаних подручја.

Од 2003. године у општини Лакташи примјетан је благи пад броја пријављених незапослених лица (3.378 у 2005., док је у 2003. години било 3.504 незапослених). Структура незапослених за 2005. годину указује на висок удио НК радника (33,13%), КВ радника (39,70%) и лица са средњом стручном спремом (21,08%).

У 2005. години регистровано је 7.060 запослених радника. Прерађивачка индустрија запошљава највећи број радника² (25,8%), а затим слиједе предузећа из области трговине, која запошљавају 23,2%.

Стопа незапослености је мања од стопе у Републици Српској (у 2005. години у Лакташима 32,36%, а у Републици Српској 37,9%) и показује тенденцију пада од 2003. године.

Пензионери представљају 7,8% укупног броја становника. Према подацима из 2005. године на подручју општине био је регистрован 3.171 пензионер, од којих је 73,54% имало пензију мању од 200 КМ, а само 4,29% већу од 300 КМ.

Млади³ чине 24% становништва и врло су активни у процесу имплементирања омладинске политике на локалном нивоу.

² Извор: Републички завод за статистику РС

³ Према Закону о омладинском организовању Републике Српске ("Сл.гл. РС", број 98/04) омладину и младе чине лица од 16 до навршених 30 година.

Друштвена структура

На подручју општине организовано је предшколско и основно образовање, а средњошколско образовање млади остварују у Бања Луци и сусједним општинама. Расположиви капацитети за предшколско васпитање су недовољни, а у свим основним школама не постоје квалитетни услови за вршење наставног процеса.

Школовање кадрова на вишим и високошколским установама обавља се, највећим дијелом, на Универзитету у Бања Луци. Допунско образовање организовано је преко Дома културе и приватних образовних институција.

Главни организатор скоро свих културних дешавања у општини Лакташи је установа "Дом културе", а све културне садржаје употпуњује рад добро организоване библиотеке, те активности СПКД "Просвјета" и КУД "Славко Мандић". Спортске активности обављају се у већем броју објеката за такмичарско и рекреативно бављење спортом, који се првенствено налазе уз основне школе. На територији општине дјелује 19 активних колектива (2005. година) у различитим спортским областима, који имају око 1.600 чланова.

Здравствену заштиту пружају јавне здравствене установе из области примарне и секундарне здравствене заштите и око десет приватних здравствених установа (здравствене и стоматолошке амбуланте, стоматолошке лабораторије и апотеке). Дом здравља "Др Младен Стојановић" своју дјелатност обавља у модерно опремљеном објекту са савременом опремом и прва је здравствена установа у Републици Српској у којој је имплементиран концепт породичне медицине.

Главни носилац социјалне заштите је Центар за социјални рад. Облици социјалног збрињавања становништва се стално повећавају, што доводи до раста броја корисника услуга ове установе. Врло активно је и Друштво добровољних даваоца крви, а хуманитарним радом бави се и Општинска организација Црвеног крста. На развој локалне заједнице утичу и грађани организовани у низ различитих удружења и организација.

Привреда

Интезиван развој привреде на подручју општине Лакташи започео је у другој половини осамдесетих, захваљујући створеном позитивном пословном амбијенту, који је стимулисао развој предузетништва. Структура привреде, која је тада створена, позитиво је утицала на привредни развој и одредила садашњу привредну структуру.

Основни економски показатељи за општину у периоду 2001-2005. година били су слиједећи:

Р. бр.	Опис	2001	2002	2003	2004	2005	Индекс 2001=100
1	2	3	4	5	6	7	8(7/3)
1	Број предузећа	378	417	459	497	503	133,07
2	Број предузетничких радњи *		772	897	929	978	126,68
3	Број запослених *		6.160	5.654	6.421	7.060	114,61
4	Укупан приход ** (000 КМ)	438.745	544.177	697.260	924.506	1.157.246	263,76
5	Добит ** (000КМ)	9.535	23.711	28.505	34.536	38.824	407,17
6	Нето плата** (КМ)	227,19	214,47	304,44	334,33	375,17	165,13
7	Стопа незапослености	36,52	33,34	38,26	34,94	32,36	88,61

Извор: Републички завод за статистику РС, АПИФ

* Индекс 2002=100 (2005/2002. година)

** Подаци за укупан приход, добит и нето плате се односе на предузећа

У посматраном периоду уочљив је константан пораст броја предузећа и предузетничких радњи, броја запослених, као и укупног прихода и добити остварених у предузећима.

Стопа незапослености имала је опадајућу тенденцију од 2003. године. Просјечне нето плате су билежале раст (65,13%), али је просјек и даље нижи од просјека Републике Српске (у 2005. години, Лакташи 375,17 КМ, а Република Српска 476,00 КМ).⁴

Структура привреде по дјелатностима у 2005. години приказана је у наредној табели:

Р. бр.	Дјелатност	Број предузећа		Број предуз. радњи		Број запослених		Укупан прих.* (000 КМ)		Добит* (000 КМ)	
		Износ	%	Износ	%	Износ	%	Износ	%	Износ	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Пољопривреда, лов, шумар.и рибарство	27	5,37			260	3,68	30.235	2,61	1.011	2,60
2	Индустрија и рударство	112	22,27	73	7,46	2.023	28,65	182.763	15,79	7.214	18,58
3	Грађевинарство	30	5,96	25	2,56	679	9,62	68.235	5,90	6.683	17,21
4	Трговина	230	45,73	365	37,32	1.641	23,24	726.948	62,82	18.742	48,27
5	Угоститељство и туризам	5	0,99	173	17,69	406	5,75	6.376	0,55	-950	-2,45
6	Саобраћај, складишт. и везе	55	10,93	113	11,55	243	3,44	12.026	1,04	841	2,17
7	Акт. у вези са некрет. изнајмљ. и остале посл. активн.	32	6,36	14	1,43	561	7,95	126.451	10,93	5.175	13,33
8	Остале комун. услужне актив. Финан. послови и државна управа	7	1,39	193	19,73	765	10,84	324	0,03	-67	-0,17
9	Образовање	1	0,20	7	0,72	313	4,43	1.043	0,09	149	0,38
10	Здравство и социјални рад	4	0,80	15	1,53	169	2,39	2.845	0,25	26	0,07
	УКУПНО	503	100,00	978	100,00	7.060	100,00	1.157.246	100,00	38.824	100,00

Извор: Републички завод за статистику РС, АПИФ

* Вриједности за укупан приход и добит се односе на предузећа

Најразвијеније привредне гране на подручју општине су: трговина, индустрија (прехранбена, метална и дрво-прерађивачка), грађевинарство и услуге у области пројектовања и инжињеринга. Последњих година је опао значај пољопривредне производње и туризма и угоститељства.

Највећи број предузећа је у области трговине (45%) и у области индустрије (23%). У сектору индустрије, прехранбена индустрија је најзаступљенија, затим прерада дрвета, те дјелатности вађења руда и камена (експлоатације шљунка, пијеска и камена) и метална индустрија.

⁴ Разлоге оваквог стања треба тражити у структури привреде и власништву. Већина институција из јавног и финансијског сектора нема сједиште на подручју општине, а велик број привредних субјеката пријављује раднике са најнижом платом.

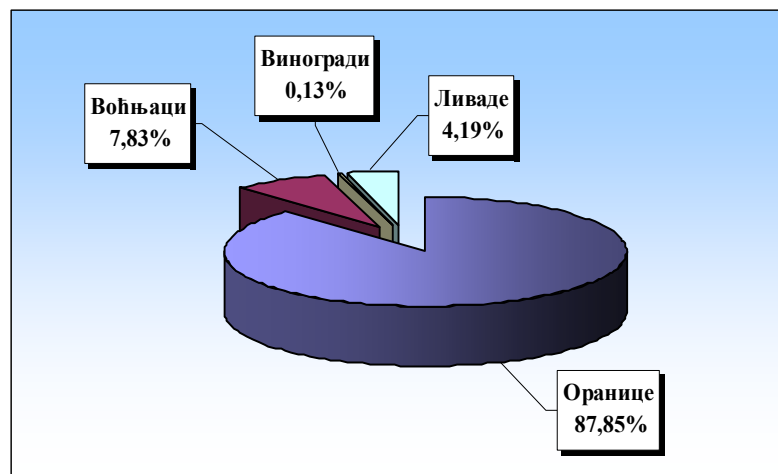
Предузећа из области трговине остварују највећу добит (48,27% укупне добити у 2005. години), затим предузећа из области индустрије (18,58%) и предузећа из области грађевинарства (17,21%). У укупној добити прерађивачке индустрије у 2005. години, највеће учешће имала је производња стандардних металних производа (34,99%), затим прехранбена производња (18,72%), те прерада дрвета (15,29%).

Општина Лакташи у укупном увозу Републике Српске (у 2005. години) учествује са 10,40%, односно у укупном извозу са 3,34%.

До сада извршена приватизација државног капитала у предузећима није пружила очекиване ефекте. Већина нових акционарских друштава није остварила привредну активност, коју је имала у периоду прије 1990. године.

Производња и прерада пољопривредних производа представља једну од основних дјелатности на овом подручју. Плодно земљиште, повољни климатски услови, постојећи капацитети, едуковани произвођачи и дугогодишње искуство у производњи, главне су претпоставке њеног развоја.

Пољопривредно земљиште чини 65,13% укупне површине општине, односно 25.293 ха, од чега је 57,13% обрадивог земљишта, са структуром датом у графикону.

Од укупног броја домаћинстава, око 66% су пољопривредна домаћинства. Становништво се углавном бави производњом ратарских и повртларских култура и то на ораничним површинама од 19.762 ха. Од ратарских култура највише се сију кукуруз, пшеница и јечам, а у мањој мјери зоб, соја и сточно крмно биље. По обиму производње и површини на којој се производи (око 8.000 ха), кукуруз је најважнија пољопривредна култура.

У 2005. години поврћем је било засијано 2.556 ха, од чега највеће учешће има кромпир са процентом од 38,97%.

У производњи воћа, према расположивим подацима, шљива је најзаступљенија култура, а значајан удио у укупној производњи остварују и трешња и јабука.

Последњих година на подручју општине значајна пажња се посвећује узгоју винове лозе и производњи јагоде (подручје Слатине). Процјењује се да тренутно на подручју општине има засађено око 100.000 чокота винове лозе.

И поред постојања значајних капацитета за сточарску производњу (објекти за тов), ова грана пољопривреде је стагнирала последњих година. Сеоска домаћинства се претежно баве свињојством, а мањи број производњом млијека за тржиште.

Шуме су важан природни ресурс и обухватају површину од 27,38% или 10.633 ha површине општине, од чега је 54,32% у приватном власништву. Релативно су у лошем стању, са доста малом залихом дрвене масе.

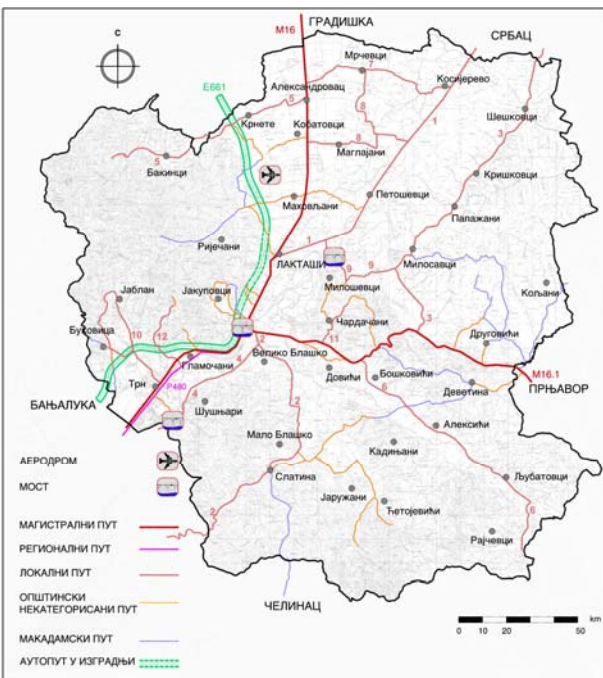
Најзначајнији туристички потенцијали везани су за бање Слатина и Лакташи. Располовиви капацитети нису довољно искориштени и постоји потреба за већим улагањима у цјелокупну туристичку инфраструктуру. У будућем периоду очекују се позитивни ефекти од започетих улагања, првенствено у бањским комплексима.

Археолошки локалитети на подручју општине Лакташи су недовољно истражени. Преко 30 локалитета и различитих објеката се налазе под заштитом Републичког завода за заштиту културних споменика.

Понуда у области финансијских услуга је на задовољавајућем нивоу и тренутно на простору општине дјелују представништва 9 банака и 4 микрокредитне организације.

Просторно уређење и инфраструктура

Када је у питању просторно - планска документација, подручје општине је у значајној мјери покривено проведбеним планским актима. Међутим, постоји потреба да се изврши ревизија већег дијела већ урађене планске документације. Тренутно су у току активности око усклађивања Нацрта Просторног плана општине са Просторним планом Републике Српске (који је такође у изради) и Законом о уређењу простора.

Општина Лакташи има солидну саобраћајну мрежу. Сви магистрални, регионални и локални путеви, асфалтирани су цијелом својом дужином. Укупна дужина асфалтираних локалних и некатегорисаних путева, те улица у насељу на подручју општине је око 240 km.

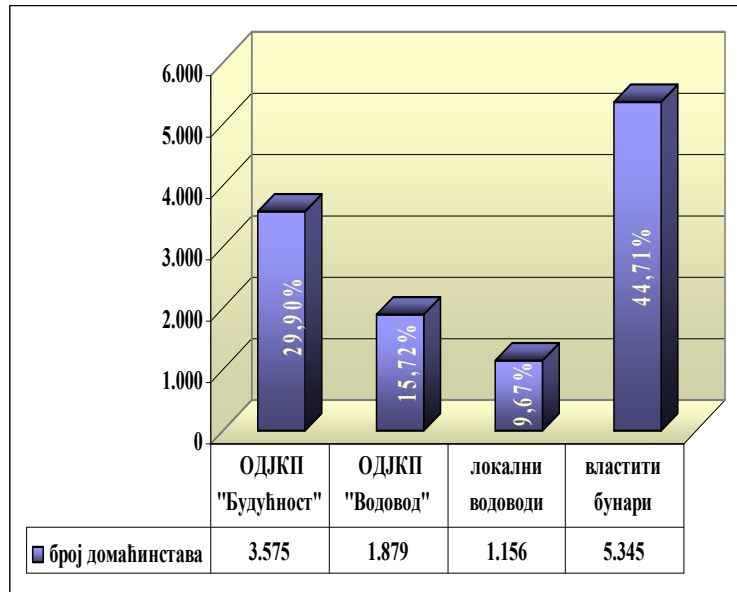
У току је изградња ауто-пута, који ће смањити фреквенцију саобраћаја на магистралном путу и омогућити прикључење на постојеће ауто-путеве у окружењу. Међународни аеродром у Маховљанима има перспективу да постане средиште ваздушног саобраћаја у ширем региону.

Електро-енергетска мрежа не обезбјеђује квалитетно и стално напајање електричном енергијом, чиме се стварају велики губици и трошкови како привредним субјектима, тако и домаћинствима. Неопходно је извршити њену санацију на цијелом подручју општине. Телекомуникациона мрежа је добра, а постоји проблем пријема сигнала телевизијских програма.

Општина нема урађен топлификациони систем, те се тренутно гријање објеката врши индивидуално.

Снабдијевање становништва водом за пиће обавља се на два начина:

- организовано и контролисано путем водоводних система и објеката водоснабдијевања којима управљају и одржавају ЈКП "Будућност" Лакташи и ЈКП "Водовод" Бања Лука и
- путем локалних водовода у ванурбаним подручјима којима газдују учесници у изградњи водовода (без стручног надзора).

Услуге градског водовода користи само 45,62% становништва, те су ради квалитетнијег и свеобухватнијег снабдијевања водом, неопходна значајна улагања.

Изградња канализационе мреже није равномјерно пратила степен развоја и урбанизације Лакташа. Одводња отпадних вода врши се канализационим системом, који покрива само дио ужег урбаног подручја насеља Лакташи и дио насеља Слатина. У насељу Трн је у току изградња дијела канализационе мреже.

Прикупљање, чишћење и депоновање чврстог отпада на подручју општине обавља ЈКП "Комуналац". У 2005. години ове услуге је користило 3.174 домаћинства или око 30% у односу на укупан број и 740 привредних субјеката. Посебан проблем представља одлагање органског отпада, чији су главни извори клаонице, којих на нашем подручју има седамнаест. Општина Лакташи учествује са 8% у оснивачком капиталу ЈП "ДЕП-ОТ" Бања Лука, које је основано у циљу рјешавања одлагања чврстог отпада на нивоу регије.

Економски развој општине, као услов вишег стандарда и бољег живота, требао би да буде у складу са заштитом и унапређењем животне и радне средине становништва. На простору општине нема континуиране контроле квалитета воде, ваздуха и земљишта.

Неконтролисано одлагање комуналног и других врста отпада, испуштање садржаја канализационих система у водоток без претходне обраде, те употреба различитих хемијских средстава, доводе до деградације квалитета воде и земљишта. Велики проблем су девастиране обале усљед непланске експлоатације шљунка и пијеска на обалама и отвореним пољима.

Општинска управа

Општина Лакташи је међу првим општинама, које су ушле у реформски процес у БиХ. Реализације пројекта "Увођење принципа и механизма транспарентне, ефикасне и кориснички оријентисане локалне управе у БиХ", увођење Система управљања квалитетом према захтјевима стандарда ISO 9001/2000, као и стварање информационог система омогућило је да општина постане истински сервис грађана и предузетника.

Припада групи развијених општина. Буџетски приходи су у 2005. у односу на 2000. годину, забиљежили раст од 267,28% и то највише захваљујући повећању пореских прихода, односно повећању пореза на промет. Примјећује се и раст прихода по основу пореза на имовину и пореза на лична примања. Учешће непореских прихода и грантова у укупним приходима је у опадању. У укупним расходима око 40% средстава буџета се издваја за капиталне расходе и грантове.

Систем расподијеле ПДВ-а у будућности и способност општине да повећа прилив средстава из других извора одредиће фискални капацитет и инвестициону снагу општине.

4. ПЕСТ анализа за општину Лакташи⁵

<p>Политички фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Расподјела ПДВ-а (утицај расподјеле ПДВ-а на буџете општина) ➤ Реформа јавне управе у БиХ (смањење администрације) ➤ Опште неповјерење у власт ➤ Уставне промјене у БиХ ➤ Имплементација стратегије развоја локалне самоуправе у БиХ (функц. и фискална децентрализација) ➤ Процес интегрисања БиХ у Европску унију ➤ Споразум о слободној трговини у ЈИ Европи (отварање нових могућности за развој трговине и пословања) ➤ Специјалне везе са Србијом (РС) и Хрватском (ФБиХ) 	<p>Економски фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Приступ фондовима Европске уније ➤ Кредитирање МСП (стратегија за БиХ Европске банке за обнову и развој) ➤ Партнерство јавног и приватног сектора (PPP) ➤ БиХ као јединствени економски простор ➤ Неефикасна приватизација и реструктурирање ➤ Брендирање и специјализација градова (конкуренција градова) ➤ Развој пословних услуга ➤ Квоте које органишавају производњу пољопривредних производа у земљама ЕУ ➤ Туризам постаје све профитабилнија привредна грана
<p>Социјални фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Смањење природног прираштаја (погоршање старосне структуре и смањење удјела радно-способног становништва) ➤ Миграције (како привући стручне људе и како искористити њихова знања и искуство) ➤ Одлазак младих и образованих из земље ➤ Урбанизација (процјена да ће до 2030. око 60% свјетског становништва живјети у градовима) ➤ Глокализација (глобалне компаније и економије раде у локалном окружењу) ➤ Велика конкуренција на подручју међународне економије знања 	<p>Технолошки фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Е-управа и електронско пословање ➤ Селење прљавих технологија у земље у развоју ➤ Спора имплементација великих инфраструктурних пројеката у БиХ ➤ «Исход образовања у БиХ неприхватљиво низак» (око 40% ученика/студената у БиХ не стиче знања и вјештине након завршене школе⁶).

⁵ ПЕСТ анализа представља анализу кључних фактора окружења, а назив представља скраћеницу за политичке (П), економске (Е), социјалне (С) и технолошке факторе (Т).

⁶ Извор: Анализа образовања, Свјетска банка, 2006

5. Анализа снага, слабости, прилика и пријетњи - SWOT анализа

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<i>Простор, животна средина и инфраструктура</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Изузетна гео-стратешка и прометна позиција (близина Бања Луке, на главном економском току - сјевер, сјеверозапад, аеродром, солидна саобраћајна инфраструктура...) ✓ Припремљен просторни план општине ✓ Квалитетно пољопривредно земљиште ✓ Најзначајније извориште подземних вода у БиХ, резервоар питке воде и воде за пољопривреду, са термалним изворима за здравствени туризам ✓ Развијена телекомуникациона мрежа ✓ Солидан капитални буџет и кредитна способност општине 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Велике разлике у степену развијености између мјесних заједница ❖ Саобраћајно загушење и загађење ❖ Неадекватно управљање отпадом (дивље депоније и одлагање органског отпада) ❖ Неадекватно управљање земљиштем (знатан дио се не обрађује и не користи) ❖ Критична заштита од поплава ❖ Незадовољавајућа енергетска инфраструктура (електрична мрежа) ❖ Критична комунална инфраструктура (водовод, канализација, гријање...)
<i>Привреда и пољопривреда</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Имиџ пословне/предузетничке средине (мјесто гдје је пословни успјех загарантован) ✓ Изграђена предузетничка клима, култура и менталитет ✓ Значајна тенденција раста прехранбене и металопрерађивачке индустрије, развијена грађевинска индустрија ✓ Развијена дистрибутивна мрежа локалних фирми, достигнут критичан ниво властитог капитала за инвестирање у производњу ✓ Традиција и капацитети за здравствени и рекреативни туризам ✓ Традиција, ресурси и капацитети у пољопривредној производњи... 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Нискоакумулативна (нископрофитабилна) привредна структура, са малим удјелом технолошки напредних индустрија и недовољно квалитетним запошљавањем (нижа примања, несигурност...) ❖ Доминација велетрговине, са изразитим спољнотрговинским дебалансом ❖ Негативан финансијски резултат у угоститељству и туризму, комуналним и услужним дјелатностима ❖ Мањак квалитетне физичке и технолошке инфраструктуре за развој МСП ❖ Недовољно ефикасна противградна заштита ❖ Уситњени посједи, мали пољопривредни произвођачи, неповезани међусобно и са прерађивачима, технолошко заостајање...
<i>Друштвене дјелатности, људски ресурси и развој</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Веома добра примарна здравствена заштита ✓ Солидна социјална заштита ✓ Солидна културна инфраструктура и културни живот у општинском центру ✓ Солидна спортска и рекреативна инфраструктура и активности спортских колектива/удружења ✓ Имиџ и капацитети у кошарци (Игокеа, школе кошарке...) и међународна признања у цудоу ✓ Институционализовано учешће младих у политичком животу, раст учешћа оmlадинских и других организација цивилног друштва 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Недостатак/неразвијеност центара знања ❖ Недостатак препознатљивог културног бренда, нема догађаја/имена са специфичном културно-умјетничком тежином ❖ Културна и историјска баштина није адекватно обрађена и промовисана ❖ Још увијек некомплетна спортско-рекреативна инфраструктура (отворени базен, дворана...) ❖ Статично локално тржиште рада (без битних промјена у понуди и потражњи радне снаге)

- ✓ Општина стипендира скоро 3/4 студената
- ✓ Иницијални капацитети за допунско образовање
- ✓ Општински сервис међу најефикаснијим и најквалитетнијим у земљи
- ✓ Успјешно започета пракса тимског рада и пројектног приступа у општинској управи

- ◇ Млади најчешће незапослени или запослени у дјелатностима са ниским и несигурним примањима
- ◇ Неизграђен капацитет за управљање развојем, недостају базе информација; недостаје знање за управљање пројектима...

ПРИЛИКЕ:

Простор, животна средина и инфраструктура

- 🕒 Изградња ауто-пута Бања Лука-Градишка
- 🕒 Пуно активирање аеродрома, посебно за карго транспорт, са пратећом пословном зоном
- 🕒 Функционално увезивање са сусједним општинама за рјешавање капиталних еколошких и инфраструктурних питања
- 🕒 Партнерство јавног и приватног сектора у изградњи инфраструктурних објеката и пружању комуналних услуга
- 🕒 Растуће тржиште капитала за кредитно способне општине

ПРИЈЕТЊЕ:

- 🕒 Недостатак културе управљања простором на макро и микро плану
- 🕒 Долазак прљавих индустрија
- 🕒 Загађење природних ресурса услед непрочишћавања отпадних вода и недостатка система за збрињавање отпада; ширење загађења насталих изван општине
- 🕒 Неконтролисано смањење пољопривредних површина
- 🕒 Спора изградња критичне комуналне инфраструктуре (услед недовољног властитог финансијског капацитета и престанка донација) може озбиљно угрозити квалитет живота

Привреда и пољопривреда

- 🕒 Претварање подручја Западног Балкана у јединствену зону слободне трговине
- 🕒 Промјена привредне структуре према развоју високоакумулативне привреде
  - 🔍 Укључивање у савремене економске трендове («економија знања», «економија доживљаја»)
  - 🔍 Привлачење технолошки напредних индустрија, са знатно квалитетнијим запошљавањем
  - 🔍 Јачање технолошке инфраструктуре
  - 🔍 Интензиван развој индустрија и услуга заснованих на информационим и комуникационим технологијама
  - 🔍 Трендови раста нових индустрија (здравља, одмора, спорта, забаве...) у европском окружењу
- 🕒 Примјена концепта кластера, посебно у прехранбеној и пољопривредној производњи
- 🕒 Активно укључивање у кластер туризма
- 🕒 Активно коришћење могућности ентитетских и регионалних стратегија и фондова

- 🕒 Селење производње (у радно интензивној индустрији) на тржишта с нижом цијеном рада
- 🕒 Ризици везани за несигурну (веле)трговинску основу лакташке привреде
  - 🔍 опасност преузимања дистрибутивних уговора од стране фирми из Западне Херцеговине
  - 🔍 Брчко и Добој због позиције и мултимодалне транспортне инфраструктуре постају све атрактивнији веледистрибутивни центри
  - 🔍 нелојална конкуренција кинеске робе...
- 🕒 РС и БиХ ни приближно не прате убрзано и повећано инвестирање у пољопривреду у сусједним земљама (нарочито у Хрватској) ради осигурања боље стартне позиције у погледу квота које диктира ЕУ
- 🕒 РС и БиХ ни приближно не прате инвестирање у бањски, здравствени и рекреативни туризам у окружењу (Словенија, Хрватска и Србија)

Друштвене дјелатности, људски ресурси и развој

- 🕒 Пуна реализација концепта цјеложивотног учења, значајан раст улагања у обуку и образовање
- 🕒 Близина универзитетског центра

- 🕒 Наставак одлива младих/стручњака из земље / губљење интелектуалног капитала
- 🕒 Опште сиромаштво и незапосленост у земљи

-
➊ Развој интелектуалног, социјалног и културног капитала као приоритети локалне заједнице за ново доба ➋ Јачање капацитета и утицаја цивилног друштва ➌ Функционална и фискална децентрализација земље ➍ Активно коришћење предприступних фондова ЕУ	➎ Наставак неодговарајућег третмана здравства, образовања, културе и спорта од стране виших нивоа власти ➏ Негативне посљедице грубе приватизације и капитализације, посебно за културу и образовање ➐ Споре реформе пореске политике које се односе на порезе који припадају општинама ➑ Друштвени тренд јачања криминала и токсикоманија
-

6. Усклађивање Стратегије развоја Лакташа са стратегијама на вишим нивоима

Постојање свеобухватне концепције развоја је веома важно за рад на локалном нивоу, као најбитнијем оперативном нивоу. Интегрисање властитих мјера у cjелокупан оквир значи искористити синергијске ефекте, избјећи колизије с мјерама од ентитетског, па чак и БХ значаја, те обликовати cjелокупну концепцију у складу са очекиваном или већ испланираном политиком на вишем нивоу.

Такође, непланирано финансирање појединачних пројеката и програма или развоја одређених сектора и подручја води ка расипању средстава. Из тог разлога приликом израде Стратегије развоја Лакташа водило се рачуна о усклађивању са развојним плановима и стратегијама које су урађене за виши ниво, односно ентитетским и стратегијама на БиХ нивоу.

Стратегија	Приоритети /циљеви дефинисани стратегијом
Средњорочна развојна стратегија БиХ	<ul style="list-style-type: none"> - одржати макроекономску стабилност - повећати приватне инвестиције - реструктурирати економију - повећати запосленост и побољшати везе између људских ресурса и тржишта рада - побољшати систем социјалне заштите - повећати транспарентност и могућности друштва БиХ
Стратегија за Босну и Херцеговину, документ Европске банке за обнову и развој (EBRD)-одобрена 2005.	<ul style="list-style-type: none"> - развој активности приватног сектора - структурна и институционална реформа - регионалне интеграције и прогрес према чланству у ЕУ
Стратегија интегрисања БиХ у Европску унију	Стратегија интегрисања БиХ у ЕУ издваја нека од подручја која су од изузетног значаја за БиХ и њене грађане: енергија, пољопривреда, транспорт, животна средина, борба против организованог криминала и либерализација визног режима.
Стратегија развоја МСП у БиХ 2005 -2007.	<ul style="list-style-type: none"> - стварање конзистентног правног оквира за МСП - уклањање баријера које отежавају и успоравају покретање и рад предузећа - дефиниција МСП-а (пратећи препоруке ЕУ) и успостављање статистике - организациона структура/институционални оквир за пословну подршку - хоризонтални и вертикални инструменти за пословни развој

<p>Стратегија развоја локалне самоуправе у БиХ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - остварити суштинску функционалну децентрализацију - остварити истовремено одговарајућу фискалну децентрализацију - осигурати модерно вођство и професионално, компетентно и мотивисано особље - осигурати стално унапређивање квалитета и економичности услуга - остварити висок степен грађанског учешћа у јавним пословима - осигурати одговорно и јединствено вршење јавних послова свих нивоа власти у локалној заједници - развити продуктивну међусобну сарадњу јединица локалне самоуправе у земљи и региону
<p>Економска политика Републике Српске</p>	<ul style="list-style-type: none"> - успостављање макроекономске стабилности - наставак реформи у јавном сектору привреде и убрзање његовог реструктурирања - унапређење законодавно-правне регулативе и институција којима ће се обезбиједити - повољнији тржишни амбијент за инвестирање и одрживи привредни раст
<p>Стратегија развоја пољопривреде РС</p>	<ul style="list-style-type: none"> - обезбјеђење трајне прехранбене сигурности - повећање конкурентности, тржишности и извоза пољопривредних и прехранбених производа - изградња и развој институција и механизма тржишног привређивања у сектору агробизниса - економска заштита тржишно орјентисаних произвођача; интегрални рурални и уравнотежени регионални развој - имплементација међународних стандарда квалитета респектујући принцип одрживог развоја - брже и свестраније укључивање у регионалне, европске процесе и међународне организације
<p>Стратегија развоја малих и средњих предузећа РС 2006-2010</p>	<ul style="list-style-type: none"> - повећање броја МСП - повећање укупног броја запослених у сектору МСП - повећање конкурентности МСП у циљу јачања њиховог извозног потенцијала и степена интернационализације - повећање учешћа МСП-а у бруто додатој вриједности

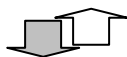
7. Визија и стратешки циљеви развоја

ВИЗИЈА РАЗВОЈА:

Лакташи 2015. - мјесто гдје стварамо нови квалитет живота

Лакташи ће, међу првим мјестима у Југоисточној Европи, достићи европски ниво конкурентности у погледу пословања и људских ресурса, обезбјеђујући престижан квалитет живота за све грађане. Беспријекорно уређени и инфраструктурно опремљени, Лакташи ће унаприједити репутацију привлачне и толерантне средине у којој млади остају и гдје долазе да стварају своју животну и пословну будућност.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1 Висококвалитетна пословна инфраструктура и регионално лидерство у предузетништву

Оперативни циљ 1.1

Просторно-планска документација обезбијеђена до краја 2009.

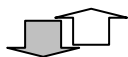
Оперативни циљ 1.2

У новим и постојећим пословним зонама отворено најмање 900 нових радних мјеста до краја 2010.

Оперативни циљ 1.3 Успостављен комплетан сервис за инвеститоре, са центрима знања за подршку предузетницима у кључним секторима, до половине 2009. године

Оперативни циљ 1.4 Заслужен сертификат подручја погодног за инвестирање, први у БиХ

Оперативни циљ 1.5 Остварено регионално лидерство у организовању предузетничких манифестација, од 2010.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2 Конкурентна привредна структура која оптимално реализује кључне туристичке и пољопривредне потенцијале Лакташа

Оперативни циљ 2.1

До краја 2009. развијена туристичка инфраструктура, брз раст инвестиција у туризам, посебно у здравствени и сеоски туризам, у периоду 2007-2012.

Оперативни циљ 2.2

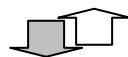
Раст броја сеоских редузетничких домаћинстава од 2008. по годишњој стопи од 10%, са сталним повећањем обима пољопривредне производње

Оперативни циљ 2.3

Створена "критична маса" финалних прехрамбених производа/ хортикултура до краја 2011.

Оперативни циљ 2.4

Остварено увезивање туристичке и здравствене понуде и пољоприв. потенцијала, најкасније од 2010.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3 Квалитетно (проактивно) управљање људским ресурсима у друштвено развијеном окружењу

Оперативни циљ 3.1

Доступност и квалитет образовања битно побољшани до 2010., са осигураним предусловима за континуирано образовање и унапређивање степена и структуре образованости

Оперативни циљ 3.2

Уведен концепт управљања интелектуалним капиталом, са стабилним растом инвестирања у знање и људске ресурсе у периоду 2007-2012.

Оперативни циљ 3.3 Мјесне заједнице у потпуности функционално оспособљене до краја 2009. године, са уређеним мјестима за друштвена окупљања

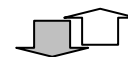
Оперативни циљ 3.4 Значајно унапријеђена културна инфраструктура и понуда до краја 2009. године, а спортска инфраструктура до краја 2010.

Оперативни циљ 3.5

У периоду 2008-2012. осигурано стално унапређивање здравствене инфраструктуре и услуга

Оперативни циљ 3.6

Осигурано квалитетно социјално збрињавање угрожених категорија становништва

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4 Еколошки напредна и инфраструктурно изграђена средина, у складу са европским стандардима

Оперативни циљ 4.1

Организовано управљање отпадом на цијелом подручју до 2010.

Оперативни циљ 4.2

До краја 2009. истражени главни хидропотенцијали, са плановима заштите и експлоатације, на концепту одрживог развоја

Оперативни циљ 4.3

До краја 2010. обезбијеђено квалитетно водоснабдијевање најмање 75%, а до краја 2012. најмање 90% домаћинстава

Оперативни циљ 4.4

Изграђена канализациона мрежа на подручју насеља Лакташи и Трн до краја 2011.

Оперативни циљ 4.5

Изграђена секундарна мрежа гасовода до краја 2011.

Оперативни циљ 4.6

Убрзана модернизација и изградња саобраћајне инфраструктуре

Визија и стратешки циљеви развоја

Креирана визија развоја обухвата временски хоризонт до 2015. године. Основни изазов који визија нуди је *нови квалитет живота*, што је садржано у сажетој, маркетиншки "ударној" верзији текста визије.

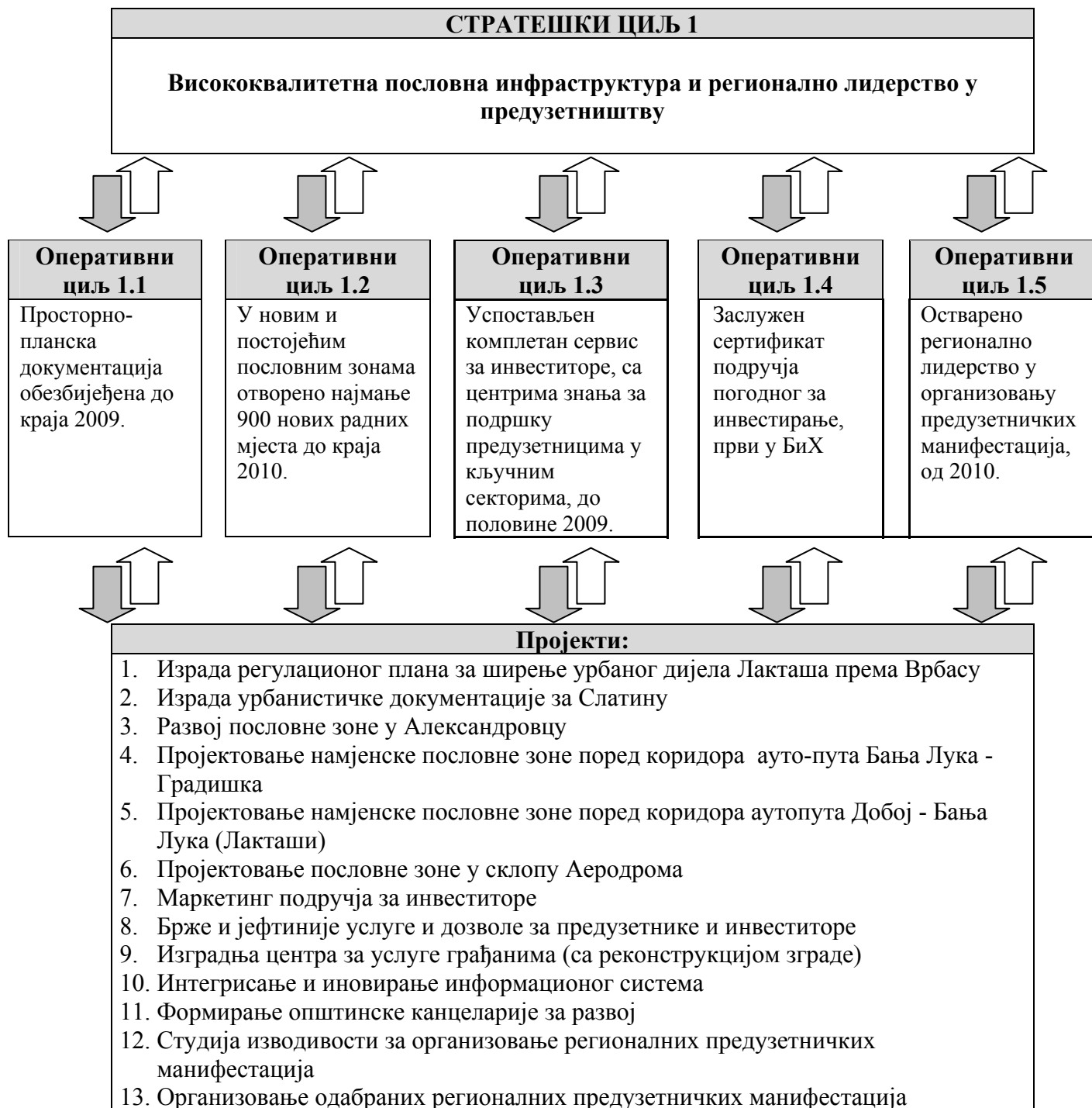
Квалитет живота је данас општи циљ већине просторних и развојних стратегија. У овом случају визија не подразумејева само *бољи живот*, већ првенствено његов *нови квалитет*. Тај нови квалитет представља стваралачку синтезу европског модела и локалне традиције.

Просторна перспектива у којој је конципиран развој Лакташа је регион Југоисточне Европе, као "тржиште" локација у процесу *глокализације* ("мисли глобално, дјелуј локално"). На том тржишту одвија се надметање за привлачење инвестиција, а у том надметању општине и градови, са својим специфичним ресурсима, културом, атмосфером и стилем управљања, добијају све више на важности. Лакташима се, у тој регионалној утакмици, овом визијом даје врло захтјевна улога: да, *међу првим мјестима у Југоисточној Европи, достигну европски ниво конкурентности у погледу пословања и људских ресурса...* Ако су Лакташи осамдесетих година прошлог вијека могли да, у релативно кратком времену, постану предузетнички бренд у бившој Југославији, реалистично је очекивање да нешто слично остваре у новим околностима и новом оквиру. Осим на изузетној локацији и развијеној предузетничкој клими, то се очекивање заснива и на низу других предности, које су наговјештене раније у SWOT анализи. Три најкрупнија корака за остваривање амбициозног развојног изазова преточена су у прва два и дијелу трећег стратешког циља: стварање висококвалитетне пословне инфраструктуре, стварање нове привредне структуре и брз развој интелектуалног и социјалног капитала (квалитета људи и њихових односа), као све дјелотворнијег "магнета" за привлачење финансијског капитала и технолошки напредних индустрија и услуга.

Ако је први дио визије више усмјерен према онима који могу да инвестирају у Лакташе, други дио је више окренут према онима који живе (или могу одлучити да живе) у Лакташима. Будући Лакташи су доживљени као мјесто које плијени својом уређеношћу (*беспријекорно уређени и инфраструктурно опремљени*), с једне стране, али и привлачи специфичном атмосфером, културом и духом толеранције, посебно младе људе, који желе да се остваре, стварајући *нови квалитет живота* за себе и за своју пословну и животну средину. Пут за остварење овог дијела визије трасиран је у дијелу трећег стратешког циља (*развој културе, спорта, здравствене и социјалне заштите*) и у четвртом циљу (*еколошки напредна и инфраструктурно изграђена средина*).

8. Од стратешких циљева до пројеката

8.1. Пословна инфраструктура и лидерство у предузетништву

Стратешки циљ 1: Висококвалитетна пословна инфраструктура и регионално лидерство у предузетништву

Разлог:

Садашња предузетничка репутација Лакташа је изграђена у другој половини осамдесетих година 20-ог вијека, његовањем климе и услова који су погодовали приватном бизнису. У времену које је испред нас, у 21. вијеку, токови робе, капитала, идеја, знања и технологије ће постајати све слободнији и бржи. У таквим околностима, није довољно само побољшавати иницијалне услове за инвестиције, у чему ова општина има добру традицију. Бити корак испред других у региону у достизању глобалне конкурентности подразумијева, прије свега, стварање висококвалитетне физичке и тзв. "меке" - развојне и технолошке инфраструктуре, која може да привуче озбиљне инвеститоре, али и да повећа конкурентност локалне привреде. Уз то, за достизање европске конкурентности пословања, достигнути имиџ Лакташа као лидера у предузетништву у оквирима БиХ треба бити битно унапређен лидерском позицијом у региону западног Балкана.

Шта подразумијевамо под овим циљем:

Развој висококвалитетне пословне инфраструктуре обухвата двије врсте инфраструктуре, физичку и институционално/технолошку. Побољшање физичке инфраструктуре, уз уобичајену транспортну, електро-енергетску, комуникациону и комуналну инфраструктуру, оvdје прије свега обухвата креирање пословних зона, инкубатора, комерцијалних простора (канцеларије и трговински центри) и других облика обезбјеђења квалитетног простора и физичке инфраструктуре за привреду. У институционалном погледу то значи јачање и креирање развојних институција (канцеларије за развој у општинској управи, агенције за предузетништво и сл.), организација за обуку и савјетодавну помоћ предузетницима и предузећима у области менаџмента, маркетинга, финансија и сл., те институција/организација које, често у сарадњи са високошколским и истраживачко - развојним институцијама, врше трансфер технологије (различити центри знања, институти). Остварење овог циља претпоставља и стварање таквог локалног пословног окружења у којем ће бити отклоњене све административне и регулаторне баријере и створен веома конкурентан систем локалних подстицаја за предузетнике и привреду у цјелини. Уз то, достизање регионалне лидерске позиције у предузетништву обухвата и нове предузетничке иницијативе и манифестације.

Остварењем овог стратешког циља Лакташи ће постати још атрактивнија локација за инвестирање и пословање и тако бити препознатљиви као регионални лидер у предузетништву.

Ризици

Најважнији ризици који се морају узети у разматрање приликом реализације овог стратешког циља су:

- Самозадовољство (превелико ослањање на оно што је достигнуто у прошлости - "најбољи смо, нека се други труде да стигну нас");
- Низак ниво културе управљања простором на макро и микро плану;
- Неријешени имовински односи (везано за земљу, индустријске комплексе, итд.);
- Финансирање капиталних инфраструктурних радова;
- Неразвијени капацитети за управљање пројектима развоја пословне инфраструктуре.

Кораци у процесу реализације стратешког циља:

Стратешки циљ 1. биће реализован правовременим остваривањем слиједећа четири оперативна циља:

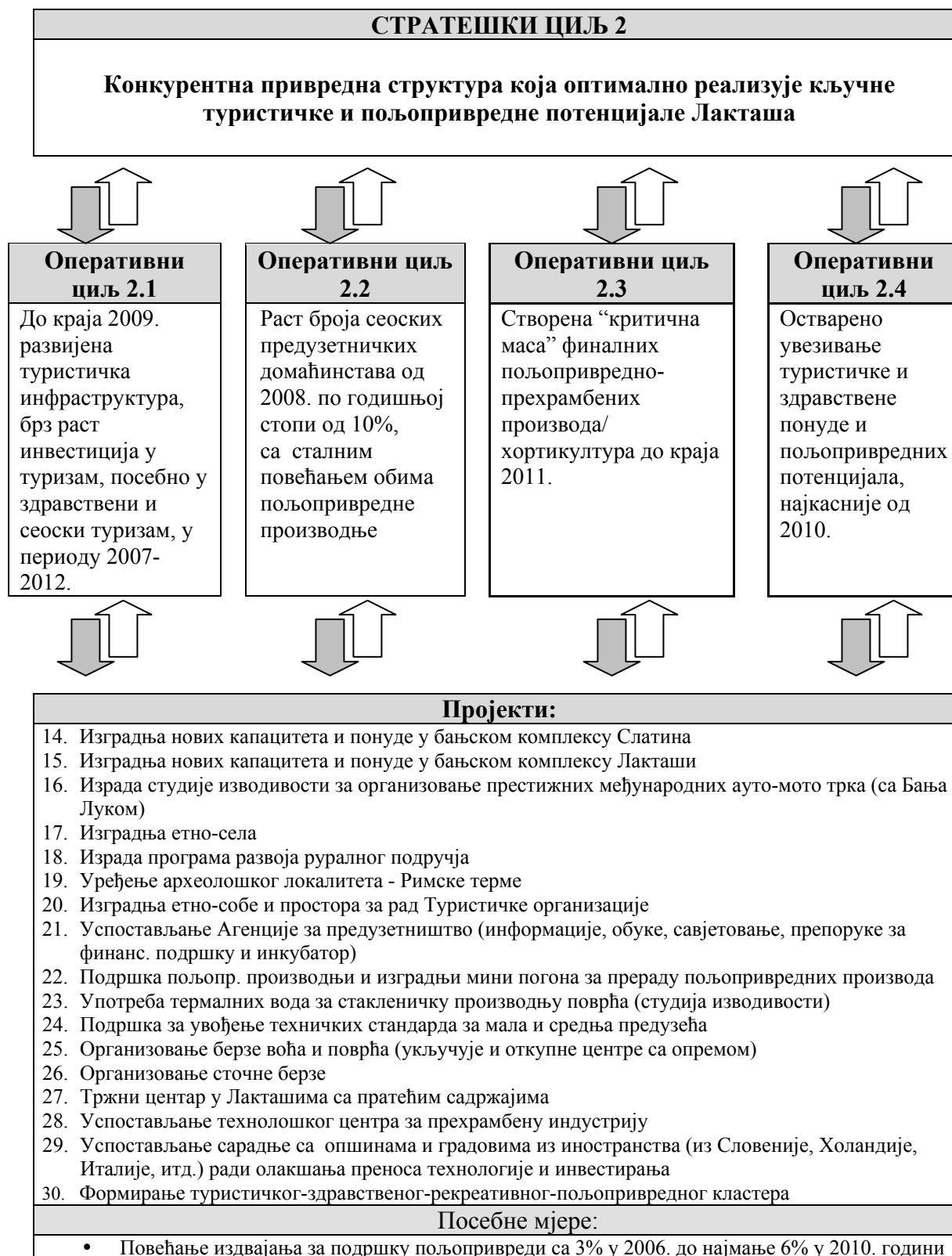
- 1.1. Просторно-планска документација обезбијеђена до краја 2009.
- 1.2. У новим и постојећим пословним зонама отворено најмање 900 нових радних мјеста до краја 2010.
- 1.3. Успостављен комплетан сервис за инвеститоре, са центрима знања за подршку предузетницима у кључним секторима, до половине 2009.
- 1.4. Заслужен сертификат подручја погодног за инвестирање, први у БиХ
- 1.5. Остварено регионално лидерство у организовању предузетничких манифестација, од 2010.

Пројекти који доприносе остварењу циља:

- Израда регулационог плана за ширење урбаног дијела Лакташа према Врбасу
- Израда урбанистичке документације за Слатину
- Развој пословне зоне у Александровцу
- Пројектовање намјенске пословне зоне поред коридора ауто-пута Бања Лука - Градишка
- Пројектовање намјенске пословне зоне поред коридора аутопута Добој - Бања Лука (Лакташи)
- Пројектовање пословне зоне у склопу Аеродрома
- Маркетинг подручја за инвеститоре
- Брже и јефтиније услуге и дозволе за предузетнике и инвеститоре
- Изградња центра за услуге грађанима (са реконструкцијом зграде)
- Интегрисање и иновирање информационог система
- Формирање општинске канцеларије за развој
- Студија изводивости за организовање регионалних предузетничких манифестација
- Организовање одабраних регионалних предузетничких манифестација

У погледу развојне инфраструктуре формираће се најмање двије нове организације: *канцеларија за управљање развојем* (како би се осигурала ефикасна имплементација и ажурирање стратегије развоја и програма капиталних улагања) и *предузеће за управљање пословним зонама* (како би се осигурало ефективно и ефикасно управљање постојећим и правовремено стварање нових пословних зона).

8.2 Конкурентна привредна структура

Стратешки циљ 2: Конкурентна привредна структура која оптимално реализује кључне туристичке и пољопривредне потенцијале Лакташа

Разлог:

Садашња привредна структура Лакташа заснива се скоро искључиво на микро, малим и средњим предузећима (99.4%). Овакав приватни сектор је, у савременим условима, предност, јер он има способност да се релативно брзо прилагођава промјенама на тржишту. С друге стране, око половине тих предузећа се бави трговином, а оно што остали производе је углавном роба са недовољном додатном вриједношћу, која често није конкурентна увозу, произведена кориштењем јефтине радне снаге и са ниским учешћем напредних технологија. Ово се посебно односи на пољопривредно-прехранбenu индустрију и туризам, гдје Лакташи заостају за ширим, регионалним окружењем, иако посједују значајне потенцијале у овим гранама. Оваква привредна структура Лакташа је, дугорочно, неодржива, али се може унаприједити индиректном и директном подршком реоријентацији, посебно у пољопривредно-прехранбеној индустрији и туризму, ка технолошки напреднијим, акумулативнијим и профитабилнијим производима и услугама за којима постоји стабилна тражња.

Шта подразумјевамо под овим циљем:

Овај циљ подразумјева постепену промјену привредне структуре Лакташа, у корист напреднијих технологија, профитабилнијих индустрија и услуга и квалитетнијег запошљавања, са већим удјелом пољопривредно-прехранбене индустрије и туризма (посебно здравственог и сеоског туризма) за које постоје изузетни локални ресурси. Уз убрзање и олакшање стварања специфичне инфраструктуре за развој ових сектора, обухвата привлачење технолошки и тржишно добро позиционираних инвеститора, с једне стране, те изградњу и гајење мреже локалних произвођача и пружалаца услуга, с друге стране. Развој напредне сеоске предузетничке инфраструктуре и капацитета биће у уској вези са стварањем стандардних, за трговину припремљених производа и специфичне туристичке понуде. Пуна реализација овог циља обухватиће и развој неке врсте агро-туристичког кластера, обједињавање пољопривредно-прехранбене и туристичке понуде овог подручја.

Остварењем овог стратешког циља Лакташи ће посједовати конкурентну привреду која брзо расте, која обезбјеђује квалитетније и боље плаћене послове и омогућава виши животни стандард становника општине.

Ризици

Најважнији ризици за остварење овог стратешког циља су:

- Наставак великог заостајања РС / БиХ за земљама у окружењу у погледу системских подстицаја за развој пољопривреде и туризма;
- Јака регионална конкуренција, посебно у бањско-рекреативном туризму (Словенија, Хрватска, Србија);
- Недостатак одговарајућих фондова и капацитета за управљање развојним пројектима;
- Недостатак одговарајуће комуналне инфраструктуре;
- Неуспјешне прве иницијативе за инкубаторе и кластере...

Кораци у процесу реализације стратешког циља:

Стратешки циљ 2. биће реализован правовременим остваривањем слиједећа четири оперативна циља:

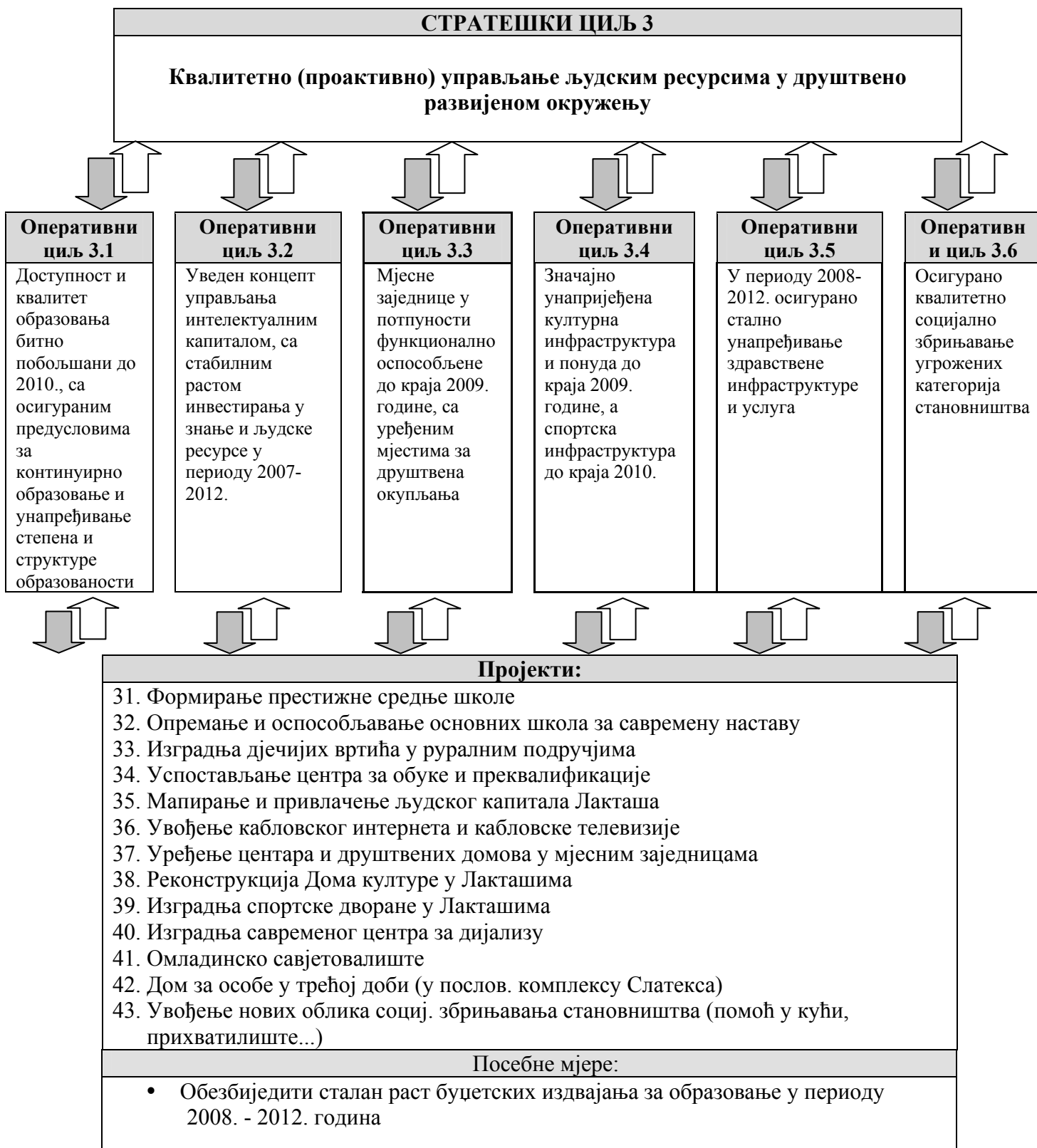
- 2.1 До краја 2009. развијена туристичка инфраструктура, брз раст инвестиција у туризам, посебно у здравствени и сеоски туризам, у периоду 2007-2012.
- 2.2 Раст броја сеоских предузетничких домаћинстава од 2008. по годишњој стопи од 10%, са сталним повећањем обима пољопривредне производње
- 2.3 Створена "критична маса" финалних пољопривредно - прехранбених производа / хортикултура до краја 2011.
- 2.4 Остварено увезивање туристичке и здравствене понуде и пољопривредних потенцијала, најкасније од 2010.

Пројекти који доприносе остварењу циља:

- Изградња нових капацитета и понуде у бањском комплексу Слатина
- Изградња нових капацитета и понуде у бањском комплексу Лакташи
- Израда студије изводивости за организовање престижних међународних ауто-мото трка (са Бањом Луком)
- Изградња етно-села
- Израда програма развоја руралног подручја
- Уређење археолошког локалитета - Римске терме
- Изградња етно-собе и простора за рад Туристичке организације
- Успостављање Агенције за предузетништво (информације, обуке, савјетовање, препоруке за финансијску подршку и инкубатор)
- Подршка пољопривредној производњи и изградњи мини погона за прераду пољопривредних производа
- Употреба термалних вода за стакленичку производњу поврћа (студија изводивости)
- Подршка за увођење техничких стандарда за мала и средња предузећа
- Организовање берзе воћа и поврћа (укључује и откупне центре са опремом)
- Организовање сточне берзе
- Тржни центар у Лакташима са пратећим садржајима
- Успостављање технолошког центра за прехранбену индустрију
- Успостављање сарадње са општинама и градовима из иностранства (из Словеније, Холандије, Италије, итд.) ради олакшања преноса технологије и инвестирања
- Формирање туристичког-здравственог-рекреативног-пољопривредног кластера

У погледу развојне инфраструктуре у оквиру овог стратешког циља предвиђено је формирање агенције за предузетништво (фокусиране првенствено на подршку сеоском предузетништву), која у развијеној фази треба да преузме и имплементацију пројеката организовања берзе воћа и поврћа и сточне берзе. Такође, у развијеној фази реализације стратегије планира се успостављање технолошког центра за прехранбену индустрију, регионалног карактера.

8.3 Људски ресурси и друштвено развијено окружење

Стратешки циљ 3: Квалитетно (проактивно) управљање људским ресурсима у друштвено развијеном окружењу

Разлог:

Краткорочно гледано, природни ресурси и јефтина радна снага могу обезбиједити ограничен привредни раст, али локална привреда и њен дугорочни раст и развој претежно зависе од квалитета људских ресурса, односно расположивог људског капитала. Основна разлика између локација које динамично напредују и оних које стагнирају или назадују је у предузетничким способностима и нивоу знања и технологије, које људи на тим локацијама посједују и користе. Уз развој заснован на природним ресурсима (пољопривреда, туризам, повољна локација, итд.), у Лакташима је потребно започети са изградњом савременог система управљања људским ресурсима, усмјереног тако да становницима обезбиједи стицање конкурентних квалификација и унапређење знања и вјештина током цијелог живота. У новој економији, која се све више заснива на знању, динамичан привредни напредак је практично немогућ без одговарајућег друштвеног амбијента и напретка у сфери тзв. друштвене надградње (образовања, здравства, културе и спорта), а ове друштвене дјелатности постају све важнији генератори нових вриједности.

Шта подразумјевамо под овим циљем:

Под овим циљем подразумјевамо реализацију концепта развоја интелектуалног, социјалног и културног капитала као приоритета Лакташа за ново доба. Ради се о битном повећању доступности и квалитета знања за појединце и организације у општини Лакташи и, посредно, чвршћој повезаности унутар локалне заједнице. Такође, ради се о изградњи престижног друштвеног амбијента и локалног квалитета живота, како у погледу културе и спорта, тако и у погледу здравствене и социјалне заштите. Реализација овог циља обухвата, с једне стране, изградњу инфраструктуре за управљање знањем која посједује мрежну структуру и гдје постоје центри или "чворишта" знања и њихове међусобне везе и активности. С друге стране, обухвата интензивирање рада мјесних заједница, развој цивилног друштва и друштвених дјелатности: образовања, културе, спорта, здравствене и социјалне заштите. Остварењем овог стратешког циља Лакташи ће обезбиједити конкурентност људских ресурса као најважније компоненте нове економије и унаприједити већ дјелимично стечену репутацију толерантне и за живот привлачне средине.

Ризици:

Најважнији ризици везани за остварење овог стратешког циља су:

- Отпор прихватању нових развојних законитости: да привредни развој све више зависи од квалитета људи којима располажемо, а све мање од природних ресурса; да квалитет знања и вјештина постаје важнији од цијене радне снаге, и сл.
- Задржавање стереотипа да друштвене дјелатности (култура, спорт, образовање, здравство...) представљају друштвену потрошњу, а не кључне полуге стваралачког потенцијала заједнице.

Кораци у процесу реализације стратешког циља:

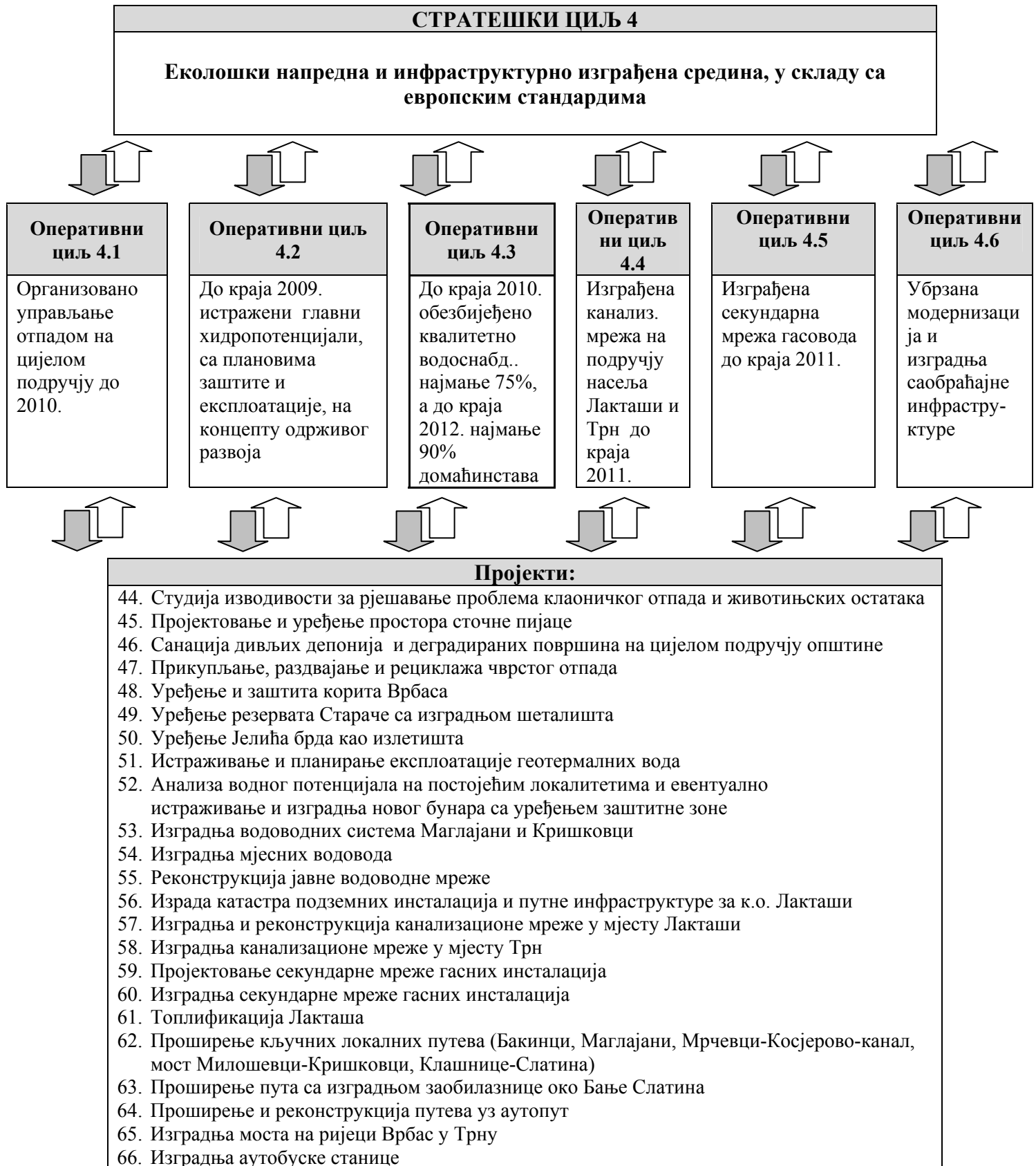
- 3.1 Доступност и квалитет образовања битно побољшани до 2010., са осигураним предусловима за континуирано образовање и унапређивање степена и структуре образованости
- 3.2 Уведен концепт управљања интелектуалним капиталом, са стабилним растом инвестирања у знање и људске ресурсе у периоду 2007-2012.
- 3.3 Мјесне заједнице у потпуности функционално оспособљене до краја 2009. године, са уређеним мјестима за друштвена окупљања
- 3.4 Значајно унапријеђена културна инфраструктура и понуда до краја 2009. године, а спортска инфраструктура до краја 2010.
- 3.5 У периоду 2008-2012. осигурано стално унапређивање здравствене инфраструктуре и услуга
- 3.6 Осигурано квалитетно социјално збрињавање угрожених категорија становништва

Пројекти који доприносе остварењу циља:

- Формирање престижне средње школе
- Опремање и оспособљавање основних школа за савремену наставу
- Изградња дјечијих вртића у руралним подручјима
- Успостављање центра за обуке и преквалификације
- Мапирање и привлачење људског капитала Лакташа
- Увођење кабловског интернета и кабловске телевизије
- Уређење центара и друштвених домова у мјесним заједницама
- Реконструкција Дома културе у Лакташима
- Изградња спортске дворане у Лакташима
- Изградња савременог центра за дијализу
- Омладинско савјетовалиште
- Дом за особе у трећој доби (у пословном комплексу Слатекса)
- Увођење нових облика социјалног збрињавања становништва (помоћ у кући, прихватилиште...)

У погледу развојне инфраструктуре унутар овог стратешког циља се предвиђа успостављање центра за обуке и преквалификације (при Дому културе) као фокусне тачке за побољшање квалитета људског капитала. Такође, предвиђено је и мапирање људског капитала које подразумијева информациону основу о знању и успостављање мреже између људи који га посједују, а заинтересовани су за развој Лакташа.

8.4 Еколошки напредна и инфраструктурно изграђена средина

Стратешки циљ 4: Еколошки напредна и инфраструктурно изграђена средина, у складу са европским стандардима

Разлог:

Повећање конкурентности привреде и унапређење квалитета живота становника Лакташа не може бити остварено без континуираног побољшавања услова за живот – како по питању заштите животне средине, тако и по питању инфраструктуре. Здрава животна средина и добра локална инфраструктура имају директан утицај на квалитет живота људи. Због тога је, у савременим условима, заштита животне средине и развој квалитетне инфраструктуре, у складу са европским стандардима, интегрални дио стратегије развоја општине. То значи да заштита водних ресурса и чистоће ваздуха, управљање чврстим отпадом и други видови заштите животне средине морају бити усклађени међусобно, с тим да сви стратешки циљеви морају бити у складу са основним принципима заштите животне средине. Ово се исто односи и на развој комуналне, саобраћајне, енергетске и телекомуникационе и друге инфраструктуре, који би требао да буде усклађен и са општим стратешким циљевима и међусобно.

Шта подразумјевамо под овим циљем:

Овај циљ подразумјева достизање европских стандарда у квалитету животних услова у општини Лакташи кроз свеобухватан и стратешки приступ. По питању заштите животне средине на подручју општине Лакташи издваја се рјешавање проблема чврстог отпада (клаонички отпад, дивље депоније, итд.) и заштите водних ресурса. Такође, у области инфраструктуре важно је рјешавање проблема водовода и канализације за већа насеља, као и континуирано побољшање и изградња осталих видова инфраструктуре (локална путна мрежа, гасификација, итд.)

Ризици:

Најважнији ризици за остварење овог циља су евентуалан недостатак стратешког приступа у развоју инфраструктуре и заштити животне средине и недостатак средстава потребних за финансирање значајних инфраструктурних пројеката.

Кораци у процесу реализације стратешког циља:

- 4.1. Организовано управљање отпадом на цијелом подручју до 2010.
- 4.2. До краја 2009. истражени главни хидропотенцијали, са плановима заштите и експлоатације, на концепту одрживог развоја
- 4.3. До краја 2010. обезбијеђено квалитетно водоснабдијевање најмање 75%, а до краја 2012. најмање 90% домаћинстава
- 4.4. Изграђена канализациона мрежа на подручју насеља Лакташи и Трн до краја 2011.
- 4.5. Изграђена секундарна мрежа гасовода до краја 2011.
- 4.6. Убрзана модернизација и изградња саобраћајне инфраструктуре

Пројекти који доприносе остварењу циља:

- Студија изводивости за рјешавање проблема клаоничког отпада и животињских остатака
- Пројектовање и уређење простора сточне пијаце
- Санација дивљих депонија и деградираних површина на цијелом подручју општине
- Прикупљање, раздвајање и рециклажа чврстог отпада
- Уређење и заштита корита Врбаса
- Уређење резервата Стараче са изградњом шеталишта
- Уређење Јелића брда као излетишта
- Истраживање и планирање експлоатације геотермалних вода
- Анализа водног потенцијала на постојећим локалитетима и евентуално истраживање и изградња новог бунара са уређењем заштитне зоне
- Изградња новог бунара са уређењем заштитне зоне
- Изградња водоводних система Маглајани и Кришковци
- Изградња мјесних водовода
- Реконструкција јавне водоводне мреже
- Израда катастра подземних инсталација и путне инфраструктуре за к.о. Лакташи
- Изградња и реконструкција канализационе мреже у мјесту Лакташи
- Изградња канализационе мреже у мјесту Трн
- Пројектовање секундарне мреже гасних инсталација
- Изградња секундарне мреже гасних инсталација
- Топлификација Лакташа
- Проширење кључних локалних путева (Бакинци, Маглајани, Мрчевци-Косјерово-канал, мост Милошевци-Кришковци, Клашнице-Слатина)
- Проширење пута са изградњом заобилазнице око Бање Слатина
- Проширење и реконструкција путева уз аутопут
- Изградња моста на ријечи Врбас у Трну
- Изградња аутобуске станице

Сви пројекти овог стратешког циља у суштини представљају *Програм капиталних инвестиција општине Лакташи*, па их у склопу Стратегије треба тако и третирати.

9. Матрица развоја општине Лакташи

<u>Визија развоја</u> Лакташи 2015. - мјесто гдје стварамо нови квалитет живота Лакташи ће, међу првим мјестима у Југоисточној Европи, достићи европски ниво конкурентности у погледу пословања и људских ресурса, обезбјеђујући престижан квалитет живота за све грађане. Беспријекорно уређени и инфраструктурно опремљени, Лакташи ће унаприједити репутацију привлачне и толерантне средине у којој млади остају и гдје долазе да стварају своју животну и пословну будућност.		
1. Висококвалитетна пословна инфраструктура и регионално лидерство у предузетништву	1.1 Просторно-планска документација обезбијеђена до краја 2009. 1.2 У новим и постојећим пословним зонама отворено најмање 900 нових радних мјеста до краја 2010. 1.3 Успостављен комплетан сервис за инвеститоре, са центрима знања за подршку предузетницима у кључним секторима, до половине 2009. 1.4 Заслужен сертификат подручја погодног за инвестирање, први у БиХ 1.5 Остварено регионално лидерство у организовању предузетничких манифестација, од 2010.	1. Израда регулационог плана за ширење урбаног дијела Лакташа према Врбасу 2. Израда урбанистичке документације за Слатину 3. Развој пословне зоне у Александровцу 4. Пројектовање намјенске пословне зоне поред коридора аутопута Бања Лука - Градишка 5. Пројектовање намјенске пословне зоне поред коридора аутопута Добој – Бања Лука (Лакташи) 6. Пројектовање пословне зоне у склопу Аеродрома 7. Маркетинг подручја за инвеститоре 8. Брже и јефтиније услуге и дозволе за предузетнике и инвеститоре 9. Изградња центра за услуге грађанима (са реконструкцијом зграде) 10. Интегрисање и иновирање информационог система 11. Формирање општинске канцеларије за развој 12. Студија изводивости за организовање регионалних предузетничких манифестација 13. Организовање одабраних регионалних предузетничких манифестација
2. Конкурентна привредна структура која оптимално реализује кључне туристичке	2.1 До краја 2009. развијена туристичка инфраструктура, брз раст инвестиција у туризам, посебно у здравствени и сеоски туризам, у периоду 2007-2012. 2.2 Раст броја сеоских предузетничких домаћинстава од 2008. по годишњој стопи од 10%, са сталним повећањем обима пољопривредне производње	14. Изградња нових капацитета и понуде у бањском комплексу Слатина 15. Изградња нових капацитета и понуде у бањском комплексу Лакташи 16. Израда студије изводивости за организовање престижних међународних ауто-мото трка (са Бања Луком) 17. Изградња етно-села 18. Израда програма развоја руралног подручја

<p>и пољопривредне потенцијале Лакташа</p>	<p>2.3 Створена "критична маса" финалних пољопривредно-прехрамбених производа/ хортикултура до краја 2011.</p> <p>2.4 Остварено увезивање туристичке и здравствене понуде и пољопривредних потенцијала, најкасније од 2010.</p>	<p>19. Уређење археолошког локалитета - Римске терме</p> <p>20. Изградња етно-собе и простора за рад Туристичке орган.</p> <p>21. Успостављање Агенције за предузетништво (информације, обуке, савјетовање, препоруке за финансијску подршку и инкубатор)</p> <p>22. Подршка пољопривредној производњи и изградњи мини погона за прераду пољопривредних производа</p> <p>23. Употреба термалних вода за стакленичку производњу поврћа (студија изводивости)</p> <p>24. Подршка за увођење техничких стандарда за мала и средња предузећа</p> <p>25. Организовање берзе воћа и поврћа (укључује и откупне центре са опремом)</p> <p>26. Организовање сточне берзе</p> <p>27. Тржни центар у Лакташима са пратећим садржајима</p> <p>28. Успостављање технолошког центра за прехрамбену инд.</p> <p>29. Успостављање сарадње са општинама и градовима из иностранства (из Словеније, Холандије, Италије, итд.) ради олакшања преноса технологије и инвестирања</p> <p>30. Формирање туристичког-здравственог-рекреативног-пољопривредног кластера</p>
<p>3. Квалитетно (проактивно) управљање људским ресурсима у друштвено развијеном окружењу</p>	<p>3.1 Доступност и квалитет образовања битно побољшани до 2010., са осигураним предусловима за континуирано образовање и унапређивање степена и структуре образованости</p> <p>3.2 Уведен концепт управљања интелектуалним капиталом, са стабилним растом инвестирања у знање и људске ресурсе у периоду 2007-2012.</p> <p>3.3 Мјесне заједнице у потпуности функционално оспособљене до краја 2009. године, са уређеним мјестима за друштвена окупљања</p> <p>3.4 Значајно унапријеђена културна инфраструктура и понуда до краја 2009. године, а спортска инфраструктура до краја 2010.</p> <p>3.5 У периоду 2008-2012. осигурано стално унапређивање здравствене инфраструктуре и усл.</p> <p>3.6 Осигурано квалитетно социјално збрињавање угрожених категорија становништва</p>	<p>31. Формирање престижне средње школе</p> <p>32. Опремање и оспособљавање основних школа за савремену наставу</p> <p>33. Изградња дјечијих вртића у руралним подручјима</p> <p>34. Успостављање центра за обуке и преквалификације</p> <p>35. Мапирање и привлачење људског капитала Лакташа</p> <p>36. Увођење кабловског интернета и кабловске телевизије</p> <p>37. Уређење центара и друштвених домова у мјесним заједницама</p> <p>38. Реконструкција Дома културе у Лакташима</p> <p>39. Изградња спортске дворане у Лакташима</p> <p>40. Изградња савременог центра за дијализу</p> <p>41. Омладинско савјетовалиште</p> <p>42. Дом за особе у трећој доби (у посл. комплексу Слатекса)</p> <p>43. Увођење нових облика социјалног збрињавања становништва (помоћ у кући, прихватилиште, ...)</p>

<p>4. Еколошки напредна и инфраструктурно изграђена средина, у складу са европским стандардима</p>	<p>4.1 Организовано управљање отпадом на цијелом подручју до 2010.</p> <p>4.2 До краја 2009. истражени главни хидропотенцијали, са плановима заштите и експлоатације, на концепту одрживог развоја</p> <p>4.3 До краја 2010. обезбијеђено квалитетно водоснабдијевање најмање 75%, а до краја 2012. најмање 90% домаћинстава</p> <p>4.4 Изграђена канализациона мрежа на подручју насеља Лакташи и Трн до краја 2011.</p> <p>4.5 Изграђена секундарна мрежа гасовода до краја 2011.</p> <p>4.6 Убрзана модернизација и изградња саобраћајне инфраструктуре</p>	<p>44. Студија изводивости за рјешавање проблема клаоничког отпада и животињских остатака</p> <p>45. Пројектовање и уређење простора сточне пијаце</p> <p>46. Санација дивљих депонија и деградираних површина на цијелом подручју општине</p> <p>47. Прикупљање, раздвајање и рециклажа чврстог отпада</p> <p>48. Уређење и заштита корита Врбаса</p> <p>49. Уређење резервата Стараче са изградњом шеталишта</p> <p>50. Уређење Јелића брда као излетишта</p> <p>51. Истраживање и планирање експлоатације геотермалних вода</p> <p>52. Анализа водног потенцијала на постојећим локалитетима и евентуално истраживање и изградња новог бунара са уређењем заштитне зоне</p> <p>53. Изградња јавних водоводних система Маглајани и Кришковци</p> <p>54. Изградња мјесних водовода</p> <p>55. Реконструкција јавне водоводне мреже</p> <p>56. Израда катастра подземних инсталација и путне инфраструктуре за к.о. Лакташи</p> <p>57. Изградња и реконструкција канализационе мреже у мјесту Лакташи</p> <p>58. Изградња канализационе мреже у мјесту Трн</p> <p>59. Пројектовање секундарне мреже гасних инсталација</p> <p>60. Изградња секундарне мреже гасних инсталација</p> <p>61. Топлификација Лакташа</p> <p>62. Проширење кључних локалних путева (Бакинци, Маглајани, Мрчевци-Косјерово-канал, мост Милошевци-Кришковци, Клашнице-Слатина)</p> <p>63. Проширење пута са изградњом заобилазнице око Бање Слатина</p> <p>64. Проширење и реконструкција путева уз аутопут</p> <p>65. Изградња моста на ријеци Врбас у Трну</p> <p>66. Изградња аутобуске станице</p>
---	--	--

10. Генерални план имплементације стратегије

Стратешки циљ 1: Висококвалитетна пословна инфраструктура и регионално лидерство у предузетништву																
Пројекти	Трајање и вријеме имплементације												Процијењена вриједност пројекта (КМ)	Могући финансијер/и и проценат финансирања	Могући имплементатор/и	
	Године по кварталима						године по полугодиштима									
	2007	2008			2009			2010	2011		2012					
1. Израда регулационог плана за ширење урбаног дијела Лакташа према Врбасу														90.000	Општ. буџет	Од. за прост. уређ. Овлаштена пројектантска кућа
2. Израда урбанистичке документације за Слатину														150.000	Општ. буџет	Од. за прост. план. Овлаштена пројектантска кућа
3. Развој пословне зоне у Александровцу														3.000.000	Општ. буџет, фондови, приватни капитал	Одјељ. за привреду и просторно уређење, консултантска кућа
4. Пројектовање намјенске пословне зоне поред коридора ауто-пута Бања Лука- Градишка															Општ. буџет	Одјељ. за просторно уређење, пројектантска кућа
5. Пројектовање намјенске пословне зоне поред коридора аутопута Добој - Бања Лука (Лакташи)															Општ. буџет	Одјељење за просторно уређење, пројектантска кућа
6. Пројектовање пословне зоне у склопу Аеродрома														Дефинисаће се у сарадњи са општином Бања Лука, Управом Аеродрома и Владом РС		
7. Маркетинг подручја за инвеститоре														100.000	Општ. буџет, фондови	Општ. пројектни тим, консултантска кућа
8. Брже и јефтиније услуге и дозволе за предузетнике и инвеститоре														20.000	Општ. буџет	Општ. пројектни тим, консулт. кућа
9. Изградња центра за услуге грађанима (са реконструкцијом зграде)														600.000	Општ. буџет, Донатори	Одјељење за општу управу, GAP2 и грађевинске фирме

10. Интегрисање и иновирање информационог система																		150.000	Општ. буџет, Донатори	Одјељење за општу управу, GAP2 и специјализ. фирме	
11. Формирање општинске канцеларије за развој																		20.000	Општ. буџет	Општ. пројектни тим, консултантска кућа	
12. Студија изводивости за организовање регионалних предузетничких манифестација																		20.000	Општ. буџет	Специјализована организација	
13. Организовање одабраних регионалних предузетничких манифестација																			Дефинисаће се на основу студије изводивости за организовање регионалних предузетничких манифестација		

Стратешки циљ 2: Конкурентна привредна структура која оптимално реализује кључне туристичке и пољопривредне потенцијале Лакташа

Пројекти	Трајање и вријеме имплементације						Процијењена вриједност пројекта (KM)	Могући финансијер/и и проценат финансирања	Могући имплементатор/и
	Године по кварталима			године по полугодиштима					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012			
14. Изградња нових капацитета и понуде у бањском комплексу Слатина									У складу са просторно-планском документацијом и плановима и капацитетима инвеститора
15. Изградња нових капацитета и понуде у бањском комплексу Лакташи									У складу са просторно-планском документацијом и плановима и капацитетима инвеститора
16. Израда студије изводивости за организовање престижних међународних ауто-мото трка (са Бањом Луком)							20.000	Општ. буџет БЛ Општ.буџет ЈА	Специјализована организација
17. Изградња етно-села									Партнерство јавног и приват. сектора
18. Израда програма развоја руралног подручја							20.000	Општ. буџет	Одјељење за привреду, консултантска кућа

Пројекти	2007		2008		2009		2010		2011		2012		Процијењена вриједност	Могући финансијер,%	Могући имплементатори
19. Уређење археолошког локалитета Римске терме													60.000	Општ. буџет	Завода за заштиту споменика РС, Туристичка организација
20. Изградња етно-собе и простора за рад Туристичке организације													110.000	Општ. буџет	Туристичка организација, извођачи
21. Успостављање Агенције за предузетништво (<i>информације, обуке, савјетовање, препоруке за финанс. подршку и инкубатор</i>)													100.000	Општ. буџет 90% Остали 10%	Одјељење за привреду, специјализоване организације
22. Подршка пољопр. производњи и изградњи мини погона за прераду пољопривредних производа													1.500.000 годишње	Мин. пољ. 2/3, Општ. буџет 1/3,	Одјељење за привреду (касније се укључује и Агенција за предузетништво)
23. Употреба термалних вода за стакленичку производњу поврћа (студија изводивости)													30.000	Општ. буџет	Одјељење за привреду (касније се укључује и Агенција за предузетништво)
24. Подршка за увођење техничких стандарда за мала и средња предузећа													50.000 годишње	Предузећа 50% РАРС и општ.. буџет 50%	Одјељење за привреду, специјализоване организације
25. Организовање берзе воћа и поврћа (укључује и откупне центре са опремом)													Дефинисаће се од стране Агенције за предузетништво	Општ. буџет Лакташи и Градишка	Агенција за предузетништво
26. Организовање сточне берзе												Приватни инвест. 50% донатори 10%			
27. Тржни центар у Лакташима са пратећим садржајима													У складу са просторно-планскоком документацијом, те плановима и капацитетима инвеститора		
28. Успостављање технолошког центра за прехранбену индустрију													Биће дефинисано при ажурирању Стратегије		
29. Успостављање сарадње са општинама и градовима из иностранства (из Словеније, Холандије, Италије, итд.) ради олакшања преноса технологије и инвестирања													90.000 (30.000 по земљи)	Општ. буџет Донатори	Агенције за предузетништво
30. Формирање туристичког-здравственог-рекреативног-пољопривредног кластера													Дефинисаће се при ажурирању Стратегије		

Стратешки циљ 3: Квалитетно (проактивно) управљање људским ресурсима у друштвено развијеном окружењу

Пројекти	Трајање и вријеме имплементације						Процијењена вриједност пројекта (КМ)	Могући финансијер/и и проценат финансирања	Могући имплементатор/и
	године по кварталима			године по полугодиштима					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012			
31. Формирање престижне средње школе								Варијанта 1 Министарство за просвјету и културу Варијанта 2 Партнерство јавног и приват. сектора	
32. Опремање и оспособљавање основних школа за савремену наставу							600.000	Општ. буџет 40% Министарство 50%, Донатори 10% Одјељ. за пр. и друш. дјелат., Мин просвјете, Основне школе	
33. Изградња дјечијих вртића у руралним подручјима							400.000	Општ. буџет 100% Дјечије обданиште, Одјељ. за привреду и друштвене дјелатности	
34. Успостављање центра за обуке и преквалификације							30.000	Општ. буџет Завод за запошљ. Општина	
35. Мапирање и привлачење људског капитала Лакташа							40.000	Општ. буџет, Донатори Општ. прој. тим, специјал. организације	
36. Увођење кабловског интернета и кабловске телевизије								Партнерство јавног и приват. сектора	
37. Уређење центара и друштвених домова у мјесним заједницама							380.000	Општ. буџет, Минист. спорта омл. и породице Одјељ. за пр. и друш. дјелатности, НВО	
38. Реконструкција Дома културе у Лакташима							340.000	Општ. буџет 70% Министарство и донатори 30 % Одјељ. за пр. и друш. дјелат., Дом културе, извођачи	
39. Изградња спортске дворане у Лакташима							6.000.000	Варијанта 1 Парт.јавног и приват.сектора Варијанта 2 Општ.буџет,кред.зaduжење	
40. Изградња савременог центра за дијализу							2.500.000	Партнерство јавног и приват. сектора	
41. Омладинско савјетовалиште							60.000	Партнерство јавног и НВО сектора	
42. Дом за особе у трећој доби (у послов. комплексу Слатекса)							3.000.000	Инвеститор Инвеститор	
43. Увођење нових облика социј. збрињавања становн. (помоћ у кући, прихватилиште...)							110.000	Општ. буџет и донатори Центар за социјални рад, НВО	

Стратешки циљ 4: Еколошки напредна и инфраструктурно изграђена средина, у складу са европским стандардима																	
Пројекти	Трајање и вријеме имплементације												Процијењена вриједност пројекта (КМ)	Могући финансијер/и и проценат финансирања	Могући имплементатор/и		
	године по кварталима						године по полугодиштима										
	2007		2008		2009		2010		2011		2012						
44. Студија изводивости за рјешавање проблема клаоничког отпада и животињских остатака														20.000	Општ. буџет Министарство пољопривреде	Специјализоване организације	
45. Пројектовање и уређење простора сточне пијаце														300.000	Партнерство јавног и приват. сектора		
46. Санација дивљих депонија и деградираних површина на цијелом подручју општине														400.000	Општ. буџет 75 % Донатори 25 %	Комуналац, Деп-от	
47. Прикупљање, раздвајање и рециклажа чврстог отпада														400.000	Партнерство јавног и приват. сектора		
48. Уређење и заштита корита Врбаса															Биће дефинисано Елаборатом о уређењу корита Врбаса који је у завршној фази израде		
49. Уређење резервата Стараче са изградњом шеталишта															Партнерство јавног и приват. сектора		
50. Уређење Јелића брда као излетишта														50.000	Општ. буџет, Минист. трговине и туризма	Одј. за прос. уређ. Турист. организација извођачи	
51. Истраживање и планирање експлоатације геотермалних вода															Партнерство јавног и приват. сектора		
52. Анализа водног потенцијала на постојећим локалитетима и евентуално истраживање и изградња новог бунара са уређењем заштитне зоне														900.000	Општ. буџет	Одјел. за стамб. комун. послове, извођач радова	
53. Изградња јавних водоводних система Маглајани и Кришковци														9.000.000	Општ. буџет кредитно задужење*, становништво	Одјел. за стамб. комун. послове, извођач радова	
54. Изградња мјесних водовода															Финансирање средствима становништва уз суфинансирање из општинског буџета		

Пројекти	2007		2008		2009		2010		2011		2012		Процијењена вриједност	Могући финансијер,%	Могући имплементатори
55. Реконструкција јавне водовodne мреже													500.000	Општ. буџет, кредитно задужење*	Одјел. за стамб. комун. послове, извођач радова
56. Израда катастра подземних инсталација и путне инфраструктуре за к.о. Лакташи														GTZ	Одјел. за стамб. комун. послове, GTZ
57. Изградња и реконструкција канализационе мреже у мјесту Лакташи													9.000.000	Општ. буџет кредитно задужење*, становништво	Одјел. за стамб. комун. послове, извођач радова
58. Изградња канализационе мреже у мјесту Трн													10.000.000	Општ. буџет кредитно задужење*, становништво	Одјел. за стамб. комун. послове, извођач радова
59. Пројектовање секундарне мреже гасних инсталација													120.000	Општ. буџет	Специјализована организација
60. Изградња секундарне мреже гасних инсталација														Биће дефинисано при изради пројектне документације	
61. Топлификација Лакташа														Зависи од избора енергената и модалитета инвестирања	
62. Проширење кључних локалних путева (Бакинци, Маглајани, Мрчевци -Косијерово- канал, мост Милошевици-Кришковци, Клашнице-Слатина)													10.800.000	Мин. саобр. и веза, Општ. буџет	Одјел. за стамб. комун. послове, извођач радова
63. Проширење пута са изградњом заобилазнице око Бање Слатина													300.000	Мин. саобр. и веза, Општ. буџет,	Одјел. за стамб. комун. послове, извођач радова
64. Проширење и реконструкција путева уз аутопут													2.000.000	Мин. саобр. и веза, Општ. буџет,	Одјел. за стамб. комун. послове, извођач радова
65. Изградња моста на ријечи Врбас у Трну													3.000.000	Општ. буџет Министарство за саобраћај	Одјел. за стамб. комун. послове, извођач радова
66. Изградња аутобуске станице														Партнерство јавног и приват. сектора	

11. Осигурање ефикасне имплементације и ажурирања стратегије

11.1 Припрема за имплементацију

Прве озбиљније анализе (не)успјешности имплементације локалних развојних стратегија у Југоисточној Европи довеле су до неких важних препорука којима се треба осигурати дјелотворнија и ефикаснија имплементација стратегије. Најважније од тих препорука уграђене су у овај приједлог стратегије.

Прва препорука односи се на стварање посебне канцеларије за развој при кабинету начелника општине, одмах након усвајања стратегије. Основни разлог (мисија) успостављања канцеларије је осигуравање ефикасне имплементације и ажурирања стратегије развоја. Врло је важно да сви актери схвате да ова канцеларија неће имплементирати ни један појединачни пројекат (сваки пројекат имаће своје имплементаторе, одређене по природи посла, изабране кроз одговарајућу процедуру), већ ће свакодневно бринути о реализацији цјелине стратегије, остварујући слиједеће основне задатке:

- ✓ промоција стратегије и приоритета (унутар општинске управе, унутар локалне заједнице, према најважнијим потенцијалним партнерима и суфинансијерима изван општине, ...),
- ✓ разрада пројектних задатака, према динамици припреме пројеката за реализацију,
- ✓ осигурање финансијске конструкције за реализацију стратегије/пројеката,
- ✓ лансирање пројеката (избор одговарајућег модалитета ангажовања имплементатора и модалитета финансирања, припрема подлога, уговарање, ...),
- ✓ координација пројеката и активности имплементатора,
- ✓ дизајн система за мониторинг и евалвацију остваривања стратегије, стална примјена и усавршавање система
- ✓ припрема извјештаја о реализацији стратегије за начелника, савјетодавни одбор, скупштину општине ... , са препорукама за побољшање имплементације,
- ✓ ажурирање стратегије (из годишње и вишегодишње перспективе).

Успостављање канцеларије за развој предвиђено је у виду пројекта првог приоритета за другу половину 2007. године.

Друга важна препорука је коришћење партнерства јавног и приватног сектора за имплементацију пројеката који захтијевају већа средства (каких обично нема у општинском буџету), гдје се приватном сектору улагање исплати у одређеном року и гдје су обје стране заинтересоване за ефикасну имплементацију. У стратегији развоја Лакташа коришћење овог модалитета имплементације и финансирања препоручено је у скоро свим случајевима у којима су се сусрели наведени услови. При уговарању оваквих аранжмана посебно треба водити рачуна о одговарајућој расподјели ризика између страна.

Трећа препорука тиче се правовременог резервисања дијела средстава планираних из општинског буџета, у правилу током припреме нацрта буџета за наредну годину. Како је за неколико пројеката предвиђено кредитно задужење општине, посебно се препоручује израда анализе кредитне способности општине и програма вишегодишњег финансирања, најмање за трогодишњи период.

11.2 Мониторинг и евалвација

Да бисмо управљали имплементацијом стратегије, као и имплементацијом пројеката, морамо бити у могућности да мјеримо степен остварења дефинисаних циљева и резултата у одређеном временском периоду, за шта нам служе објективно провјерљиви индикатори.

Објективно провјерљиви индикатори дефинисани на нивоу стратегије нам омогућавају јасан увид у степен остварења стратешких и оперативних циљева у одређеном временском периоду (увид у промјене елемената социо-економске анализе), док нам индикатори дефинисани за сваки од пројеката омогућавају да пратимо имплементацију пројеката са аспекта степена остваривања дефинисаних општих и специфичних циљева и очекиваних резултата сваког од пројеката. То нам омогућава и прецизно сагледавање утицаја пројекта на остваривање оперативних и стратешких циљева. Такође, можемо на вријеме уочити евентуална одступања и предузети корективне акције.

Канцеларија за развој ће праћењем дефинисаних индикатора контролисати остварење циљева, тако што ће прикупљати и анализирати податке потребне за њихово доказивање у оквиру активности ажурирања стратегије, као и у оквиру мониторинга и евалвације пројеката.

Предложени најважнији оквирни индикатори за мониторинг и евалвацију реализације Стратегије развоја Лакташа су:

- раст привредних инвестиција на подручју општине Лакташи,
- број нових радних мјеста у привреди (пратити везу са стањем незапослености),
- раст укупног прихода од ПДВ-а оствареног на територији Лакташа,
- раст добити предузећа,
- раст броја пословних субјеката на 1000 становника,
- раст просјечне плате,
- раст удјела образованог становништва (са средњим, вишим и високим образовањем)
- раст покривености територије и становништва комуналним услугама,
- раст задовољства грађана Лакташа укупним квалитетом живота.

За првих шест индикатора добро би било посебно приказивати стање у секторима туризма и пољопривредно-прехрамбене индустрије. Такође, добро би било да се стање за све индикаторе прати и на нивоу мјесних заједница.

Очито је да су предложени индикатори на нивоу стратегије и квалитативни и квантитативни и да ће бити потребно прикупити секундарне, али и примарне податке, како би се они доказали и како бисмо сагледали у којој мјери су остварени оперативни и стратешки циљеви у одређеном временском периоду.

Активности мониторинга и евалвације стратегије и пројеката јасно ће се дефинисати у склопу пројекта успостављања и оспособљавања канцеларије за развој, јер ће мониторинг и евалвација бити важан дио посла ове канцеларије. У склопу тог приоритетног пројекта до краја 2007. године детаљно ће се разрадити систем мониторинга и евалвације са индикаторима и њиховим циљним вриједностима за стратегију и приоритетне пројекте.

11.3 Ажурирање стратегије

Стратегија је флексибилан инструмент који треба редовно ажурирати ради прилагођавања промјенама у окружењу. Преиспитивање и ажурирање компоненти стратегије изводи се селективно, тако да се обично визија развоја не мијења током одабраног стратешког периода, стратешки циљеви се преиспитују и по потреби ревидирају након три године реализације стратегије, док се остале компоненте преиспитују и, према потреби, ажурирају на годишњем нивоу. У слиједећој табели дата је нека врста подсјетника и календара за годишње ажурирање стратегије развоја:

Компонента	Опис и подлоге за годишње ажурирање	Када се ажурира	Напомена
Социо-економска анализа (ради се у битно скраћеној верзији)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Пратимо и публикујемо одабране економске и социјалне индикаторе и важне трендове (демографски, тржиште рада, економски показатељи по гранама и врстама пословних субјеката, стање пољопривреде...). ✓ Стање пословног окружења можемо пратити путем стандардизованог анкетања или фокус групе. 	Почетак у априлу (када су обрађени сви подаци за претходну годину), завршетак (публиковање) у јуну	За овај посао врло је важно разрадити процедуру и усагласити размјену података са изворима података (Завод за запошљавање, Фонд ПИО, Пореска управа...)
Ревизија оперативних циљева	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Вреднујемо у којој су мјери остварени и да ли су још валидни. Ако остварења нису близу очекиваних, анализирамо узроке и, по потреби, интервенишемо у активностима (пројектима) и/или у самим циљевима. ✓ Ревизију изводимо на основу праћења реализације програма и пројеката, с једне стране, и уочених битних промјена у околностима. 	Јуни-јули	Добро је да се за ревизију оперативних циљева и пројеката искористи потенцијал Савјетодавног одбора
Ревизија пројеката	<p>Вршимо на основу:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Искуства стеченог кроз реализацију пројеката ✓ Резултата и препорука реализованих пројеката ✓ Уочених промјена и нових потреба ✓ Ревидираних оперативних циљева. 	Август-септембар	
Годишњи оперативни план имплементације, са пројектним формуларима	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Утврђујемо приоритете за наредну годину ✓ Ревидирамо/компетирамо пројектне формуларе / пројектне задатке за приоритетне пројекте ✓ Правимо и усаглашавамо финансијски план ✓ Компетирамо план имплементације. 	Септембар-октобар	Ажуриран план од друге половине октобра иде на јавну расправу, заједно са буџетом.
Праћење и вредновање реализованих и текућих пројеката	<p>Изводимо на основу:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Плана имплементације ✓ Разрађених пројектних формулара / пројектних задатака (очекиваних резултата) ✓ Извјештаја о реализацији пројеката (пројектне документације) <p>Показатеља о оствареним ефектима (нпр. подаци о увозу и извозу, подаци Завода за запошљавање...)</p>	Пратимо према динамици реализације пројеката и извјештавања. Вреднујемо (дајемо оцјену остварења и анализирамо разлоге) у првој половини марта.	О резултатима праћења и вредновања извјештавамо Савјетодавни одбор, начелника и скупштину, у склопу годишњег извјештаја о раду.

12. Пројектни акциони планови - примјери

Стратешки циљ: 1. Висококвалитетна пословна инфраструктура и регионално лидерство у предузетништву				Оперативни циљ: 1.2 У новим и постојећим пословним зонама отворено најмање 900 нових радних мјеста до краја 2010. године									
Назив пројекта: Развој пословне зоне у Александровцу (3.)													
Кратак опис пројекта:		Припрема просторно-планске документације и изградња инфраструктуре у пословној зони Александровац допринијела би побољшању привредне структуре у смислу повећања удјела еколошки прихватљивих производних дјелатности у односу на трговину, као и привлачењу инвестиција и стварању нових радних мјеста. Успостављањем управљачке структуре која би се бавила управљањем и развојем зоне, као и свакодневним пословањем, обезбиједила би се флексибилност и брзина реаговања, као и пуна концентрација на пословање зоне.											
Очекивани резултати:		<ul style="list-style-type: none"> - успостављена инфраструктурно уређена пословна зона са функционалним управљачким рјешењем до краја првих 36 мјесеци имплементације пројекта - остварено најмање 5 инвестиције производног типа у вриједности 1.000.000 КМ - свака до краја имплементације пројекта - остварено најмање 5 инвестиција у зони у вриједности 200.000 км свака до краја имплементације пројекта - креирано најмање 500 нових радних мјеста у предузећима у зони 											
Главне активности:		<ul style="list-style-type: none"> - дефинисање и имплементација управљачког рјешења и изградња капацитета за управљање зоном - провођење процедуре за додјелу- продају парцела - прилагођавање просторно-планске документације - провођење процедуре и извршење радова на изградњи инфраструктуре - дефинисање смијерница за управљање развојем зоне - промовисање зоне - привлачење инвеститора 											
Главни ризици:		<ul style="list-style-type: none"> - недостатак инфраструктуре и недостатак финансијских средстава - имиџ РС и БиХ - незаинтересованост инвеститора и локалне заједнице - неконкурентност у окружењу 											
Трајање и вријеме реализације пројекта		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
Процијењена вриједност пројекта: 3.000.000,00КМ				Процијењени трошкови у 2007. и 2008. години: 1.500.000,00 КМ (50 % укупног буџета из локалног буџета)									
Извори финансирања пројекта (финансијер и проценат финансирања): Буџет општине, Влада РС, донатори, инвеститори													
Кључни потенцијални учесници:													
Директни корисници:		Индијектни корисници:		Главни имплементатор:									
Инвеститори		Становници Општине		Одјељење за привреду, реферат у оквиру Аминистративне службе, у каснијим фазама Предузеће за управљање зоном –									
Незапослени		Локална заједница		Партнери на имплементацији пројекта:									
				Одјељење за просторно уређење, Одјељење за привреду и друштвене дјелатности, Одјељење за стамбено-комуналне послове, Инвеститори									
Мониторинг и евалвација пројекта: Канцеларија за управљање развојем													

Стратешки циљ: 1. Висококвалитетна пословна инфраструктура и регионално лидерство у предузетништву				Оперативни циљ: 1.4. Заслужен сертификат подручја погодног за инвестирање									
Назив пројекта: Маркетинг подручја погодног за инвестирање (7.)													
Кратак опис пројекта:		Пројекат ће, као општи циљ, допринијети стварању атрактивног амбијента за улагање тако што ће омогућити да општина добије имиџ средине у којој је успјех загарантован. То ће се постићи бољом промоцијом свих потенцијала и активности којима се ствара инвестициона клима у општини. На основу компаративне анализе података идентификоваће се кључне предности у односу на друге општине на којима ће се темељити стратегија промоције и маркетинг план општине Лакташи, који ће заједно са иновативним и креативно осмишљеним промотивним материјалом, бити основа за позиционирање општине Лакташи као атрактивне инвестиционе дестинације. Пројекат ће остварити синергетски ефекат са пројектом "Мапирање и привлачење људског капитала Лакташа", којим ће се успоставити веза са људским капиталом Лакташа тако да се подстакне заинтересованост и иницира улагање знања, идеја, а последице и капитала у развој општине. База знања и идеја креирана кроз пројекат ће се користити и за креирање портфолија информација за маркетинг подручја.											
Очекивани резултати:		<ul style="list-style-type: none"> - прикупљени подаци о општини и формирана база података за инвеститоре, - израђен маркетинг план и имплементирани промотивне активности, - добијен сертификат подручја погодног за инвестирање. 											
Главне активности:		<ul style="list-style-type: none"> - формирати радну групу задужену за прикупљање података о општини Лакташи и конкурентним општинама, који ће послужити за детаљну анализу и идентификовање компаративних предности на којима ће се темељити стратегија промоције, - припрема базе података о инвеститорима - ангажовати маркетиншку агенцију која ће у сарадњи са представницима општинске управе израдити маркетинг план и осмислити креативно рјешење за пласирање прикупљених информација ка одабраним циљним групама (информације о положају, клими, инфраструктури, расположивим природним и људским ресурсима, подстицајима општине за инвеститоре, релевантној законској регулативи, политичкој и макроекономској стабилности и друге информације о општини као инвестиционој дестинацији), - имплементација осмишљених промотивних активности, - припрема за сертификацију инвестиционог подручја 											
Главни ризици:		- пропусти и грешке у идентификацији кључних предности и недостатака у односу на друге општине											
Трајање и вријеме реализације пројекта		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
Процијењена вриједност пројекта: 100.000 КМ				Процијењени трошкови у 2007. и 2008. години: 85.000 КМ									
Извори финансирања пројекта (финансијер и проценат финансирања): Буџет општине Лакташи, донатори													
Кључни потенцијални учесници:													
Директни корисници:				Индиректни корисници:				Главни имплементатор:					
Потенцијални инвеститори				Завод за запошљавање РС				Општина Лакташи					
Инвеститори у процесу доношења одлука				Општинска управа				Партнери на имплементацији пројекта: Маркетиншка агенција и консултант					
Мониторинг и евалуација пројекта: Општинска канцеларија за развој													

Стратешки циљ: 1. Висококвалитетна пословна инфраструктура и регионално лидерство у предузетништву		Оперативни циљеви: 1.3. Успостављен комплетан сервис за инвеститоре, са центрима знања за подршку предузетницима у кључним секторима, до краја 2008. године 1.4. Заслужен сертификат подручја погодног за инвестирање, први у БиХ						
Назив пројекта: Брже и јефтиније услуге и дозволе за предузетнике и инвеститоре (8.)								
Кратак опис пројекта:	Овим пројектом уводи се побољшање у пружању услуга општине према предузетницима и инвеститорима. Тежиште је на тимском раду представника различитих одјељења и представника предузетника и инвеститора. Подразумијева избор, преиспитивање и унапређивање процеса кључних за предузетнике и инвеститоре као и редефинисање општинских накнада, такси, пореза и доприноса у складу са циљевима и приоритетима стратегије развоја. На основу тога, креираће општинску политику и конкретна рјешења за брже и јефтиније услуге и дозволе, тако да та рјешења буду стимулативна за динамичан развој МСП и привлачење инвеститора. Предвиђа се и успостављање јединственог шалтера за веће инвеститоре, тако да потребне дозволе и одобрења добију на једном мјесту и у најкраћем могућем времену.							
Очекивани резултати:	<ul style="list-style-type: none"> - јединствен преглед свих општинских накнада, такси, доприноса и пореза, са приказаним ефектима - изабрани приоритетни процеси за побољшања - нацрт нових рјешења, са симулацијом ефеката примјене - нацрт стимулативне општинске политике и конкретних рјешења прихваћен од свих актера (укључујући представнике локалне пословне заједнице) - реализована побољшања за најмање пет приоритетних процеса и јефтиније услуге и дозволе за предузетнике - успостављен јединствени шалтер за веће инвеститоре - раст задовољства предузетника и инвеститора општинским услугама 							
Главне активности:	<ul style="list-style-type: none"> - детаљна разрада пројектног задатка - избор одговарајуће консултантске организације - формирање и оспособљавање пројектног тима, са прегледом искустава у региону - успостављање заједничког радног тијела са предузетницима и инвеститорима - избор приоритетних процеса за побољшања - детаљно снимање и анализа садашњег стања одабраних процеса - инвентар и анализа свих општинских накнада, такси, пореза и доприноса - прикупљање идеја за побољшање процеса - избор и анализа најбољих пракси у вези са накнадама, таксама, порезима и доприносима - креирање система стимулативних рјешења - презентација система стимулативних рјешења и дискусија на заједничком радном тијелу, евентуалне корекције на основу расправе - тестирање и дорада нових рјешења - усвајање система стимулативних рјешења у општинској скупштини - израда и усвајање одговарајућих организационих процедура за примјену рјешења - примјена и праћење 							
Главни ризици:	<ul style="list-style-type: none"> - ригидан став руководства и запослених према новим рјешењима - пасиван однос предузетника и инвеститора у првим фазама пројекта - некритичко преузимање (копирање) рјешења из других средина - бирократски приступ у анализи и дизајнирању рјешења - очекивани мањи негативни ефекти на буџетске приходе у кратком року 							
Трајање и вријеме реализације пројекта	2007	2008			2009	2010	2011	2012
Процијена вриједност пројекта: 20.000 КМ					Процијени трошкови у 2007. и 2008. години: 20.000 КМ			

Извори финансирања пројекта (финансијер и проценат финансирања): Општински буџет		
Кључни потенцијални учесници:		
Директни корисници:	Индиректни корисници:	Главни имплементатор:
Предузетници	Запослени у општинској управи	Општински пројектни тим Препоручује се и ангажовање одговарајуће консултантске организације
Инвеститори	Грађани	Партнери на имплементацији пројекта:
Општинско руководство		Представници предузетника и инвеститора Општине које су већ успјешно развиле сличне праксе
Мониторинг и евалвација пројекта: Канцеларија за развој		

Стратешки циљ: Доприноси реализацији свих стратешких циљева		Оперативни циљ: Доприноси реализацији већине оперативних циљева						
Назив пројекта: Формирање општинске канцеларије за развој (11.)								
Кратак опис пројекта:	Планира се успостављање и оспособљавање посебне канцеларије за развој у оквиру кабинета начелника општине, одмах након усвајања Стратегије развоја општине. Основни разлог успостављања канцеларије је осигуравање ефикасне имплементације и ажурирања стратегије развоја. Канцеларија ће свакодневно бринути о реализацији цјелине стратегије, од промоције стратегије у оквиру општине и изван ње, преко припреме и лансирања пројеката (укључујући избор модалитета финансирања и набавки и затварање финансијске конструкције за њихово извођење), координације пројеката и њихових имплементатора, мониторинга и евалвације стратегије и пројеката, до извјештавања и бриге о ажурирању стратегије. Канцеларија се неће директно бавити имплементацијом појединачних пројеката.							
Очекивани резултати:	<ul style="list-style-type: none"> - формално успостављена канцеларија за развој, измијењена систематизација, дефинисани описи послова и задатака - технички опремљена канцеларија - израђен оперативни план рада за 2007. и 2008. годину - израђен систем мониторинга и евалвације стратегије и приоритетних пројеката - израђен систем извјештавања и ажурирања стратегије - пројекти предвиђени за 2007. годину отпочели правовремено 							
Главне активности:	<ul style="list-style-type: none"> - формирање општинског пројектног тима - разрада концепта за успостављање Канцеларије - припрема одлука за успостављање Канцеларије - опремање Канцеларије и запошљавање радника - анализа актера и успостављање сарадње са кључним актерима и неопходним стручњацима - припрема оперативних планова реализације приоритетних пројеката - разрада система за мониторинг и евалвацију стратегије и пројеката - разрада система извјештавања и ажурирања стратегије - припрема и лансирање пројеката предвиђених за 2007. годину 							
Главни ризици:	<ul style="list-style-type: none"> - неразумијевање улоге Канцеларије (предрасуде да канцеларија није потребна или да треба да имплементира појединачне пројекте и да је једина одговорна за (не)успјех у имплементацији стратегије) - ad hoc приступ имплементацији стратегије и пројеката од стране кључних доносилаца одлука - пребацивање других хитних послова канцеларији, који нису у вези са стратегијом 							
Трајање и вријеме реализације пројекта	2007	2008			2009	2010	2011	2012
Процијењена вриједност пројекта: 20.000 КМ					Процијењени трошкови у 2007. години: 20.000 КМ			
Извори финансирања пројекта (финансијер и проценат финансирања): Општински буџет (100%)								
Кључни потенцијални учесници:								
Директни корисници:	Индиректни корисници:		Главни имплементатор:					
Особље канцеларије	Предузећа		Руководство општине са консултантском организацијом					
Руководство општине	Инвеститори		Партнери на имплементацији пројекта:					
	Грађани							
Мониторинг и евалвација пројекта: Савјетодавни одбор								

Стратешки циљ: 2. Конкурентна привредна структура која оптимално реализује кључне туристичке и пољопривредне потенцијале Лакташа		Оперативни циљеви: 2.2 Раст броја сеоских предузетничких домаћинстава од 2008. по годишњој стопи од 10%, са сталним повећањем обима пољопривредне производње 2.3 Створена “критична маса” финалних прехранбених производа/ хортикултура до краја 2011.						
Назив пројекта: Оснивање Агенције за предузетништво општине Лакташи (21.)								
Кратак опис пројекта:	Пројекат подразумијева стварање Агенције за подстицање предузетништва, која би се бавила пружањем савјета и информација, обука и препорука при креирању бизнис планова, у маркетингу, финансијама, правним питањима итд. Агенција ће се фокусирати на подршку сеоском предузетништву, првенствено на развој предузетничких иницијатива у пољопривредно-прехранбеној производњи и сеоском туризму. Агенција ће у почетку бити усмјерена на подршку пројекту стимулесања пољопривредне производње и изградње мини погона за прераду пољопривредних производа, те на олакшање преноса технологија и искустава из средина у којима је развијено сеоско предузетништво. У каснијој фази треба да преузме имплементацију пројекта берзе воћа и поврћа и сточне берзе.							
Очекивани резултати:	<ul style="list-style-type: none"> - организационо и функционално успостављена Агенција - развијена подршка сеоским предузетницима у изради бизнис планова за пољопривредну производњу и изградњу мини погона - развијени остали видови подршке сеоским предузетницима (маркетинг производа и услуга, управљање финансијама, правна помоћ и др.) 							
Главне активности:	<ul style="list-style-type: none"> - формирање пројектног тима - дефинисање визије, мисије, функција, овлаштења и активности Агенције - дефинисање повезаности са осталим општинским институцијама - припрема одлука за успостављање Агенције - ангажовање квалитетног кадра и обезбјеђење техничких услова (простор, опрема, и др.) за рад Агенције - развијање шеме подршке сеоским предузетницима у изради бизнис планова за пољопривредну производњу и изградњу мини погона - развијање шеме подршке сеоским предузетницима у маркетингу производа и услуга - развијање шеме подршке сеоским предузетницима у управљању финансијама - развијање шеме подршке за правну помоћ сеоским предузетницима - припрема посебних пројеката (пренос технологије, берза воћа и поврћа, сточна берза) 							
Главни ризици:	<ul style="list-style-type: none"> - недостатак воље за подршку Агенцији у општини Лакташи / негативна искуства са ранијим центром за подршку развоју предузетништва - недостатак одговарајућег кадра за рад у Агенцији - недостатак финансијских средстава за рад Агенције 							
Трајање и вријеме реализације пројекта	2007		2008		2009	2010	2011	2012
Процијењена вриједност пројекта: 100.000 КМ	Процијењени трошкови у 2007. и 2008. години: 70.000 КМ							
Извори финансирања пројекта (финансијер и проценат финансирања): Агенција ће у почетној фази бити у потпуности финансирана из буџета општине, а касније ће већину прихода обезбјеђивати својим радом по принципима тржишног пословања.								
Кључни потенцијални учесници:								
Директни корисници:	Индиректни корисници:		Главни имплементатор:					
сеоски предузетници	сеоско становништво		Одјељење за привреду општине Лакташи					
			Партнери на имплементацији пројекта:					
			Агенције - Консултанти					
Мониторинг и евалуација пројекта: Канцеларија за имплементацију Стратегије развоја								

<p>Стратешки циљ: 2. Конкурентна привредна структура која оптимално реализује кључне туристичке и пољопривредне потенцијале Лакташа</p>	<p>Оперативни циљеви: 2.2. раст броја сеоских предузетничких домаћинстава од 2008. по годишњој стопи од 10%, са сталним повећањем обима пољоприврене производње и 2.3. Створена "критична маса" финалних прехранбених производа / хортикултура до краја 2011.</p>
<p>Назив пројекта: Берза воћа и поврћа (укључује и откупне центре са опремом) (25.)</p>	
<p>Кратак опис пројекта:</p>	<p>Обим финалних прехранбених производа/хортикултура који се производе на подручју Општине Лакташи је релативно мали у односу на земљишни потенцијал којим се располаже. Главни разлози су: непостојање тржишно оријентисане производње, несигуран пласман, немогућност очувања квалитета производа и смањење постојећег обима продаје.</p> <p>Реализацијом овог пројекта успоставиће се организован систем откупа и пласмана воћа и поврћа на домаће и инострано тржиште и тако створити услови за повећање обима производње и продаје, повећање извоза, подизање квалитета ових производа, успостављање организоване производње за тржиште економски исплативих врста воћа и поврћа током читаве године, развој предузетничких активности на селу. Пројекат ће се реализовати у двије фазе. У првој фази организоваће се откупни центар са мрежом откупних мјеста. Откупни центар ће поред послова откупа и пласмана производа обављати и услуге складиштења и чувања производа у хладњачи. Објекат центра ће имати простор за пријем и вагање производа, складиште са модерном хладњачом (кондиционирана УЛО хладњача), простор за паковање и сортирање производа (ручно паковање и сортирање и/или модерне машине), канцеларијски простор и др. Овакав објекат мора имати ограђен простор, асфалтиран прилаз и манипулативни плато око зграде и сву комуналну инфраструктуру. У другој фази, кад се постигне критична маса у производњи ових производа, организовала би се берза воћа и поврћа са модерном информатичком опремом и специјализованим софтверским пакетима.</p>
<p>Очекивани резултати:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - изграђен и потпуно функционалан откупни центар са обученим менаџментом и особљем, до краја 2010. - произвођачи заинтересовани и припремљени за тржишно оријентисану производњу воћа и поврћа - повећано учешће производње воћа и поврћа у структури пољопривредне производње - повећана запосленост - нова радна мјеста - успостављен канал продаје - формирана берза до краја 2011. (друга фаза пројекта)
<p>Главне активности:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - формирање пројектног тима и разрада пројектног задатка - промоција пројекта - дефинисати организацијски модел и модел финансирања - успостављање контакта са потенцијалним суфинансијерима - избор финансијера и потписивање уговора о партнерству - оснивање Откупног центра ; израда пословног и финансијског плана - идентификовање исплативе производње воћа и поврћа по врстама - успостављање контакта и едукација будућих коопераната (пољ. произвођача) - изналагање најбољих модела субвенционирања и кредитирања коопераната - уговарање производње и услова откупа - избор локације - рјешавање имовинско-правних односа, израда пројекта, добијање локацијске и грађевинске дозволе - избор извођача - изградња објекта и пратеће инфраструктуре - изградња расхладних комора и опремање објекта - запошљавање особља и њихова обука - успостављање откупних мјеста према потреби

	<ul style="list-style-type: none"> - дефинисање модела и успостављање система транспорта - развој специјализованих софтверских апликација - увођење европских стандарда квалитета, паковања и здравствене исправности - успостављање пословне сарадње са трговцима и потрошачима 							
Главни ризици:	<ul style="list-style-type: none"> - незаинтересованост Владе РС и других предвиђених финансијера за учешће у пројекту - недовољна заинтересованост произвођача - неостварена сарадња са трговцима и прерађивачима - велика понуда на тржишту због повећања увоза - нелојална конкуренција (сива економија) - недостаци у законским прописима који регулишу ову област 							
Трајање и вријеме реализације пројекта	2007		2008		2009	2010	2011	2012
Процијењена вриједност пројекта: 4.500 000 КМ					Процијењени трошкови у 2007. и 2008. години:			
Извори финансирања пројекта (финансијер и проценат финансирања): Влада РС 40 %, Општина Лактши 10% , приватни инвеститори 20 %, кредитна средства 30%								
Кључни потенцијални учесници:								
Директни корисници:	Индиректни корисници:				Главни имплементатор:			
<ul style="list-style-type: none"> - произвођачи - прерађивачи - велетрговци - трговине воћем и поврћем 	<ul style="list-style-type: none"> - породице произвођача - породице запослених - Завод за запошљавање - локална заједница 				Општинска агенција за предузетништво			
<ul style="list-style-type: none"> - супермаркети - шопинг центри 					Партнери на имплементацији пројекта: Влада РС и приватни инвеститори			
<ul style="list-style-type: none"> - хотели и ресторани - болнице и јавне установе - запослени 								
Мониторинг и евалвација пројекта: Канцеларија за развој								

Стратешки циљ: 3. Квалитетно (проактивно) управљање људским ресурсима у друштвено развијеном окружењу		Оперативни циљеви: 3.2. Уведен концепт управљања интелектуалним капиталом, са стабилним растом инвестирања у знање и људске ресурсе у периоду 2007-2012.					
Назив пројекта: Мапирање и привлачење људског капитала Лакташа (35.)							
Кратак опис пројекта:	Значајан дио интелектуалног капитала и креативне енергије Лакташа налази се изван Лакташа, без стварне прилике да допринесе развоју своје општине. Тежиште овог пројекта ће бити на мапирању интелектуалног капитала Лакташа (мапирање знања и његових носилаца, без обзира гдје се налазили) и креирању виртуелне мреже за размјену идеја и пројеката о будућности Лакташа. Пројектом ће се успоставити веза са људским капиталом Лакташа тако да се подстакне заинтересованост и улагање знања, идеја, а последице и капитала, у развоју Лакташа. База знања и идеја, која ће бити креирана кроз пројекат, ће служити као основа за креирање портфолиа информација за маркетинг подручја.						
Очекивани резултати:	<ul style="list-style-type: none"> - креирана мапа људског капитала Лакташа у земљи и дијаспори - креирана база знања и идеја - развијени модалитети ажурирања информација и начини сарадње - генерисане и разрађене нове пројектне идеје за реализацију визије развоја - креирана подлога за маркетинг подручја - промовисана Стратегија развоја Лакташа - раст улагања у развојне приоритете 						
Главне активности:	<ul style="list-style-type: none"> - успостављање пројектног тима и дефинисање пројектног задатка, - дефинисање одговарајућег метода за мапирање и привлачење људског капитала, - израда програмске подршке за интерактивне базе података о инфраструктури знања Лакташа (мапа људског капитала), - креирање механизма за промоцију пројекта и стимулацију кориштења и учешћа грађана - испитивање интересовања грађана Лакташа у дијаспори и земљи и дефинисање начина за њихово активирање на подручју општине Лакташи - креирање портфолиа информација за маркетинг подручја 						
Главни ризици:	<ul style="list-style-type: none"> - бирократски приступ реализацији пројекта - неповјерење и незаинтересованост грађана 						
Трајање и вријеме реализације пројекта	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Процијењена вриједност пројекта у КМ: 40.000	Процијењени трошкови у 2007. и 2008. години: 15.000 КМ						
Извори финансирања пројекта (финансијер и проценат финансирања): Буџет општине, донатори							
Кључни потенцијални учесници:							
Директни корисници:	Индиректни корисници:		Главни имплементатор:				
Грађани	Привредници		НВО са стручним референцама				
Млади			Партнери на имплементацији пројекта: Општинска управа				
Мониторинг и евалуација пројекта: Канцеларија за управљање развојем							

Стратешки циљеви: 2. Конкурентна привредна структура која оптимално реализује кључне туристичке и пољопривредне потенцијале Лакташа 4. Еколошки напредна и инфраструктурно изграђена средина, у складу са европским стандардима		Оперативни циљеви: 2.1 До краја 2008. развијена туристичка инфраструктура, брз раст инвестиција у туризам, посебно у здравствени и сеоски туризам, у периоду 2007-2012.							
Назив пројекта: Уређење "Јелића брда" као излетишта (50.)									
Кратак опис пројекта:		Сврха пројекта је уређење излетишта на локалитету Јелића брдо, чиме ће грађани и туристи добити уређен простор за рекреацију и спортске активности Пројекат уређења Јелића брда подразумијева изградњу трим стаза (око 1500 m дужине), са таблама, путоказима и справама за вјежбање. Такође подразумијева неколико одморишта тј. постављање неколико дрвених столова и клупа за одмор, постављање неколико расвјетних тјела и корпи за смеће и осталих потребних елемената. Информације о новоуређеном излетишту ће промотивним активностима бити пренесене грађанима Лакташа и потенцијалним туристима.							
Очекивани резултати:		<ul style="list-style-type: none"> - уређено излетиште на локалитету Јелића брдо са пратећим садржајима - имплементирани промотивне активности - Јелића брдо постало најпосјећеније излетиште Лакташана и посјетилаца из околних мјеста (стјечиште многобројних туриста (гости бање) и грађана Лакташа - рекреативаца); - домаћи и страни туристи посјећују локалитет Јелића брдо 							
Главне активности:		<ul style="list-style-type: none"> - формирање пројектног тима и разрада пројектног задатка; - преговори са потенцијалним суфинансијерима; - сарадња са стручњацима који ће израдити (дорадити) идејно рјешење пројекта; - геодетска подлога, тачно дефинисање трасе стаза; - процедуре око набавки - избор извођача радова (тендер); - припремање терена, (припремање тла, уравнивање, насипање, крчење); - постављање вртно-архитектонских елем. (расвјета, клупе, одморишта, путокази); - осмишљавање и имплементација промотивних активности. 							
Главни ризици:		<ul style="list-style-type: none"> - слаба посјећеност у периоду јесен-зима (изражена сезоналност); - лоши временски услови који могу пролонгирати извођење радова - недовољна заинтересованост домицилног стан. за спорт, рекреацију и здрав живот; - вандализам; - објекти од дрвета на које киша и снијег неповољно утичу. 							
Трајање и вријеме реализације пројекта		2007		2008		2009	2010	2011	2012
Процењена вриједност пројекта: 50.000 КМ		Процењени трошкови у 2007. и 2008. години: 20.000 КМ							
Извори финансирања пројекта (финансијер и проценат финансирања): <ol style="list-style-type: none"> 1. Буџет општине 70% 2. Министарство за омладину и спорт 15% 3. Министарство трговине и туризма 15% 									
Кључни потенцијални учесници:									
Директни корисници:		Индиректни корисници:		Главни имплементатор:					
1. Домицилно становништво		1. Туристичка организација		Туристичка организација општине Лакташи					
2. Домаћи и страни туристи (поготово корисници бање)		2. Школе са подручја Лакташа		Партнери на имплементацији пројекта: <ol style="list-style-type: none"> 1. Општина Лакташи 2. НВО сектор (Омладински центар) 3. Удружење спортиста 					
3. Рекреативци, спортисти и излетници									
Мониторинг и евалуација пројекта: Канцеларија за развој									